

Mimarlık Eğitiminde Mimari Psikoloji Formasyonunun Geliştirilmesi İçin Bir Model

A Model for the Development of Architectural Psychology Formation in Architectural Education

Semra Sema UZUNOĞLU, Harun ÖZER

ÖZET

Bu çalışma, mimarlık eğitimine yeni başlayan öğrencileri mimarlık psikolojisine hazırlamak üzere geliştirilen ve uygulanan, Sosyal Psikoloji, Çevresel Psikoloji ve Algı Psikolojisi konularının mimarlık kavramları ile örtüştürülüp yoğunlaşarak birlikte uygulandığı “Mimarlık Psikolojisi” programının amaç, yöntem ve sonuçlarını irdelemektedir. Mimarlık eğitiminin birinci yılında “Mimarlığa Giriş” dersi ile koordineli ve eşgüdümlü uygulanacak bir bilimsel disiplin olan “Mimari Psikoloji”, öğrenen merkezli bir eğitim sistemi çerçevesinde, öğrencilerin psikolojiyi tanımları ile anlayarak, mimarlık eğitimine entegre etme becerisini kazanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Önerilen metod, alan çalışması olarak, biri toplamda yüz kırk kişilik (İç mimarlık öğrencileri), diğeri, seksen kişilik (Mimarlık öğrencileri) gruplara ayrılarak uygulanmıştır. Bu çalışmada mimarlık öğrencilerine uygulanan program ele alınarak açıklanmıştır. Programlanan bu süreç on dört haftaya yayılmış, dokuz aktivite ve sürecin sonunda, öğrencilerin hazırladığı bir fikir projesi ile gerçekleştirilmiştir. Bu aktivitelerden elde edilen sonuçlara göre “Mimari Psikoloji” dersinin mimarlık müfredatına zenginlik katarak, eksikliği duyulan mimari algılamalardaki mimarlık -psikoloji ilişkisi ve bunların tasarıma yansıtılması konularını tamamlayıcı nitelikte bir içerikle, geliştirilerek ele alınması ve uygulama programları olarak kapsamlarıyla eğitim programlarına dahil edilmesi uygun görülmektedir.

ABSTRACT

This article examines the purpose, method, and outcomes of an “Architectural Psychology” program, developed to introduce new architecture students to the subject. A combination of the architectural concepts of Social Psychology, Environmental Psychology and Psychology of Perception were used in the program. Psychology of Architecture will be taught simultaneously with the Introduction to Architecture program in a student-based educational system to help students understand psychology with its definitions, and implement it throughout their architecture education. This method was implemented in one class of 140 students of interior design, and another of 80 students of architecture. In this article, the latter is explained. The duration of the program was fourteen weeks and, in total, nine activities and a final study were assigned. The outcomes of the assigned activities indicated that the “Architectural Psychology” program enhanced the architecture curriculum by adding the elements lacking in the “architecture – psychology relationship” and its usage in architectural design. Therefore, it is concluded that the addition of the program to the curriculum was apt and beneficial.

Yakın Doğu Üniversitesi-Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Lefkoşa.
Department of Architecture, Near East University, Faculty of Architecture, Lefkoşa, K.K.T.C.

Başvuru tarihi: 17 Temmuz 2013 (Article arrival date: July 17, 2013) - Kabul tarihi: 27 Mart 2014 (Accepted for publication: March 27, 2014)

İletişim (Correspondence): Semra Sema UZUNOĞLU. **e-posta (e-mail):** ssemauzunoglu@gmail.com

© 2014 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi - © 2014 Yıldız Technical University, Faculty of Architecture

Mimarlık eğitimine yeni başlayan öğrenciler eğitimlerinin ilk yılına, mimarlık mesleğinin anlamı, eğitimin içeriği ve felsefesi ile ilgili bir çok soru işareti ile başlamakta¹ ve mimarlık eğitim sistemine uyum sağlama, çevreyi algılama ve kendilerini mesleki konularda ifade etmede güçlükler yaşamaktadırlar. YÖK sistemine uygun olarak dikey geçişle iki yıllık ön lisans programlarından (Örneğin, peyzaj, restorasyon, inşaat teknikerliği gibi) mimarlık bölümüne kaydolan öğrenciler için ise tasarlama formasyonu eksikliklerinden dolayı mimarlık eğitim sistemine adaptasyon daha da zorlaşmaktadır.

Mevcut ilköğretim sistemi incelendiğinde, öğrencilerin eğilim ve yeteneklerine göre yetiştirilerek eğitildikleri yönlendirici bir sistem olmadığı görülmektedir. AngloSakson ülkelerindeki eğitim sistemleri incelendiğinde, bir dalda eğitim almak isteyen öğrencilerin, lise düzeyinde, önceden bu dallara kendilerini hazırlayabildikleri görülmektedir. Aynı zamanda kimi üniversitelerde öğrencilerin hangi dalı seçeceklerine karar verebilecekleri “hazırlık” bölümü veya fakülteleri bulunmaktadır.² KKTC ve TC lise ve üniversitelerinde bu şekilde bir sistem olmadığı için öğrenciler liseyi bitirdiklerinde herhangi bir geçiş veya olgunlaşma dönemi yaşamadan üniversiteye başlamaktadırlar. Yüksek eğitimi ulusal düzeyde kuran ve denetleyen kurum olan YÖK, öğrenci yerleştirmelerini merkezi bir dizi sınavla yapmaktadır. Bu sınavlar sonucunda öğrenciler, mekansal algılama ve yetenek düzeylerine bakılmaksızın, mimarlık fakültelerine yerleştirilmektedir. Bu uygulamayla, öğrenciler çoğu kez ikinci ve hatta dördüncü-beşinci tercihlerinde yer alan mimarlık eğitimini almak durumunda kalmaktadırlar. Bir ada ülkesi olan KKTC’deki üniversitelere YÖK sistemiyle veya üçüncü ülkelerden gelen öğrenciler için de bu durum sorun olmaktadır.

Mimarlık eğitimi veren KKTC ve TC üniversitelerinin mimarlık fakülteleri, mimarlık bölümü lisans eğitimi programları incelendiğinde, psikoloji temelli ders örneklerinin de zorunlu veya çoğunlukla seçmeli dersler olarak müfredatlarında yer aldığı görülmektedir (Bkz. Ek 1). Bu derslerin verildikleri dönemler ve içerikleri açısından mimarlığa yeni başlayan öğrencilere yönelik, güçlüklerin giderilmesine yardımcı olacak şekilde, Çevresel Psikoloji, Sosyal Psikoloji ve Algı Psikolojisi’nin bir bütün halinde birlikte ele alındığı, bu çalışmada önerilen içerikte bir ders programına rastlanmamıştır.

Bir mimarın en önemli misyonu olan, insan için yapılı çevreler yaratmak söz konusu olduğunda, önce in-

sanı tanımak, gereksinimlerini, belli koşullar altındaki davranış biçimlerini, diğer insanlarla ilişkilerini, mekânın bu ilişkileri yönlendiren özelliklerini ve insan-çevre ilişkilerini anlama gereği ortaya çıkmaktadır. Mekansal algılama göz önüne alındığında, mimarların psikoloji bilimi ile ilgili konulara ne kadar vakıf olduğu tartışmasız önem kazanmaktadır. Mimarlık ve psikolojinin kesiştiği noktada bu özelliklerin mimarlık eğitimi başlangıcında ve ilerleyen aşamalarında öğrenciye kazandırılması, meslek hayatında da bu konudaki gelişimi ve ilerlemesine temel oluşturacaktır.

Bu açıdan bakıldığında, mimarlık eğitiminin birinci yılında verilen, mimarlık kavramı, kapsamı ve terminolojisi, tasarım eyleminin mekânın farklı ölçekleri ve farklı düzeyleri, biçim strüktür ve fonksiyonun anlam ve analizleri, mimari biçim üzerindeki fiziksel ve kültürel etkiler v.b. gibi mimarlık disiplininin temel kavramlarını içeren “Mimarlığa Giriş” dersi, içeriği bakımından, tek başına, öğrencilerin mimari psikoloji formasyonu kazanmaları konusunda yeterli görülmemektedir. “Mimarlık Psikolojisi” dersinin, mimarlık eğitim programlarında belirtilen boşluğu dolduracak şekilde yürütülmesinin, öğrencilere mimarlık mesleğinin kapsamı ve tasarım felsefesinin anlaşılması yolunda faydalı olacağı düşünülmektedir.

Mimarlık psikolojisinin gelişen bir bilim disiplini olarak önemi günden güne artmaktadır. Psikolojinin mimarlık eğitimine koyabileceği katkılar gözönüne alındığında, öğrencilerin, psikoloji ve mimarlık arasındaki ilişkiyi anlamalarının, mimari problemler ve algılama metodolojisi arasındaki bağı kavrayıp değerlendirmelerine katkı sağlayacağı açıkça görülmüştür. Mimari tasarım açısından psikolojinin önemini idrak etme, çevrelerine sadece bir mimar gözüyle değil “psikoloji gözü” ile de bakma ve bunu mekân tasarımlarına aktarma gibi öğrenim kazanımları olacağı kanıtlanmıştır. Psikoloji ve Mimarlık eğitiminin kesiştiği noktaları tesbit ve analiz ederek psikolojiyi mimarlık eğitimi içine dahil etmek, bu yolla bir “dil” olarak algılama ve iletim tekniklerini araştırtmak da bu derste hedeflenenler arasındadır. “Mimarlık Psikolojisi” adlı bu ders ile mimarlık ve psikoloji bütünlüğünün, sadece anlatım metoduyla bilgi yüklemeye çalışılarak değil, ilginç, çekici ve bireylerin bire bir katılımını sağlayacak aktivitelerle, öğrencilerin bilinçlerine yerleştirilmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda, geliştirilen bu programın sürekli araştıran, öğrenen ve irdeleyen, öğrenci merkezli bir eğitim sistemi içinde, önemli bir boşluğu dolduracak şekilde, algı ve deneyim yoluyla bilgiye ulaşma yeteneklerinin geliştirilmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Avrupa Birliği Parlamentosu ve Komisyonu’nun

¹ Gibney ve Diğerleri, 2011, s. 351. ² Alsac, 2001, Murphy, 2009, s. 35.

Mesleki Yeterliliklerin Tanınmasına İlişkin Direktifi (2005/36/EC)'nde belirtilen, "UNESCO/UIA Eğitim Şartı"nda da yinelenen, mimarlık eğitiminin içermesi gereken onbir kriterde de önemle vurgulanan, mimarlık-beşeri bilimler ilişkisi ve mimarın bu konularda yeterli bilgi sahibi olması gerekliliği konularının vurgulanması da gözardı edilemez bir gerçektir.

Ayrıca, bu programda önerilen aktivitelere katılan öğrencilerin, MİAK Akreditasyon Koşulları gereğince, "Mezunun Kazanması Beklenen Bilgi ve Beceriler" bölümünde de belirtildiği gibi, konuşma ve yazma, eleştirel düşünme, grafik anlatım, araştırma, takım çalışması becerilerinin geliştirilmesi, insan davranışlarını, fiziksel çevre ve insan arasındaki etkileşimi, kültürel farklılıkları anlama, yapı endüstrisi içinde mimarın yönetsel rolü, müşteri/kullanıcının rolünü kavrama açılarından da öğrenim kazanımları olacağı düşünülmektedir.³

Sosyal Psikoloji, Çevresel Psikoloji ve Algı Psikolojisi konularının mimarlık kavramları ile örtüştürülerek birlikte uygulandığı bu program mimarlık eğitimine, yeni ve organize bir içerikle zenginlik katacaktır. Bu düşünceyle, eksikliği duyulan "Mimarlık Psikolojisi"nin, mimarlık ve psikoloji ilişkisi ile bunların tasarıma yansımaları konularını tamamlayıcı nitelikteki uygulama içerikleriyle, gelişmeye açık bir program olarak mimarlık eğitimi müfredatına dahil edilmesi uygun görülmüştür. Bu amaçla, "Mimarlık Psikolojisi", kapsamı, uygulama modeli, yöntem ve süreçleri ile birlikte bu çalışmada ele alınarak açıklanmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Mimarlıkta ve Mimarlık Eğitiminde "Psikoloji"

1960'lara kadar geleneksel mimarlık eğitiminde, tasarım, çözüme giden sezgisel yol olarak kabul edilmekte iken daha sonra bu yolla elde edilen ürünler eleştirilmiş ve sezgiselliğin yerini sonradan bilimselliğin alması ve tasarımın sürecin tasarlanması olarak görülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Sürecin "bilimselleştirilmesi" öngörüsüyle, bilimsel yöntemlerden yararlanarak doğru tasarım girdileri ile doğru sonuçlara ulaşılacağı savunulmuştur. Bu tür bir yaklaşımın sonucunda, mimarlık eğitiminde matematiksel teknikler ve bilimsel yöntemlerle desteklenmiş sistematik tasarım yöntemlerinin öğretilmesi benimsenmiştir. Ancak bu dönem daha fazla sürmeden, tasarımın bir zihinsel etkinlik ve düşünme biçimi olduğu, karmaşık bir süreç olan tasarım sürecinin rutin ve doğrusal bir yaklaşımla açıklanamayacağı gerçeğine varılmıştır.⁴

Tasarım faaliyetleri içinde problem alanlarının çeşitlenmesi ve karmaşıklaşması ile çok sayıda farklı kullanıcının gereksinimlerinin incelenmesi ihtiyacı duyulmuştur. Mimari tasarım sürecinde mimarlık ile beşeri bilimlerin işbirliğinin gerekliliği kaçınılmaz olmuştur. Mimarlık-psikoloji ilişkisi ve kapsamı, insan eylemleri için uygun yapı çevreler yaratan mimarlar ve insan davranışlarını anlamayı amaçlayan psikologların insan-çevre-davranış etkileşimi konusundaki ilgi alanları içinde ortak bir alan olarak gelişmiştir. Mimarlığın psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji, çevresel psikoloji, vb. insan bilimleri ile işbirliğinin amacı, tasarım sürecinin bilgi toplama ve çözümlenme aşamasında da mimara yardımcı olacak nesnel verileri sağlamaktır.⁵

Bruno Zevi, 1957 yılında yayınlanan "Architecture As Space" adlı eserinde mimarlığın yorumlarını yaparken "Mimarlık tarihin görünümüdür" savını ortaya koymuştur. Tarihin, sosyal çevre ve algılamayı çağrıştırmayı, mimarlığın psikolojik etkilerinin biçimsel ve mekansal değerlerinin somutlanması olduğunu vurgulaması da psikolojik etki açısından sosyal çevre ve algı psikolojisi kavramlarını gündeme getirmiştir.

Henry Focillon, 1934'te yayınlanan "The Life of Forms"da, psikolojik etki açısından algılar dünyasının mimari eğitimdeki önemini, bütünlerin algılanması olarak, Gestalt özellikleri olan yakınlık, benzerlik, kapallılık gibi algılama özellikleri ile, "Simgesel biçimlerin anlaşılabilirliği belli bir oranda hangi koşullar altında öğrenildiklerine dayanır" açıklaması ile de biçimsel algılama olarak, ortaya koymaktadır.⁶

Biçim bir özün görünüşü, öz de bir biçimin gerçeğidir.⁷ Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi algısal, çağrışımsal bir yaklaşım içinde psikolojik olarak duyum ve algılama deneyimi, mimari eğitimde bir ön koşul olarak ortaya çıkmaktadır.

Eğitimde ve mimarlıkta mimari psikoloji yaklaşımları ilk defa 1969 yılında ortaya çıkmış ve 1970'lerde hızla yayılmaya başlamıştır. Konu ile ilgili ilk konferans bildirileri RIBA (Royal Institute of British Architects) tarafından 1974'te basılmıştır.⁸

Mimarlıkta ve Mimarlık Eğitiminde "Sosyal Psikoloji"

Sosyal psikoloji, bireylerin davranış, duygu ve düşüncelerinin, toplum içindeki diğer bireylerin davranış, duygu ve düşüncelerinden nasıl etkilendiğini veya onlara göre nasıl belirlendiğini inceleyen, 1940'larda Kurt

³ MİAK, 2009.

⁴ Uraz, 1993, s. 4.

⁵ Aytuğ, 1987, s. 68.

⁷ Hançerlioğlu, 1992, s. 160.

⁶ Aksoy, 1987, s. 22,26.

⁸ Mikellides, 2007, s. 2.

Lewin'in önderliğinde ortaya çıkmış olan bir bilim dalıdır.

Toplumsallık bir dereceye kadar toplum içindeki bireylerin birbirleri ile etkileşimine, bu etkileşimle ilgili beklentilerine ve birbirleri ile ilgili edindikleri bilgiye bağlıdır. İnsanlar diğerleri ile karşılaştıklarında bilinçli veya bilinçsiz olarak onlarla ilgili izlenimler oluştururlar. Başka insanlarla ilgili duygu ve bilgiler, onlar hakkında oluşturulan izlenimlere bağlıdır. Bu noktada sosyal algı konusu incelenmesi gereken bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.⁹ Sosyal psikolojinin temel kavramlarından olan sosyal algı, bireylerin sosyal çevreleri hakkında bilgi edinmeleri ile ilgili olan faal ve aynı zamanda seçici bir algıdır.¹⁰ Sosyal algı söz konusu olduğunda beden dili ve sözsüz iletişim konularının da incelenmesi gerekmektedir.

Sosyal psikolojinin önemli kavramlarından olan ve dili kullanmaksızın karşılıklı bilgi aktarma yollarını içeren sözsüz iletişim ve beden dili mimarlık disiplini içinde ele alındığında, bireylerin iletişim kurma tarzı, mimikleri ve üzerlerinde taşıdıkları aksesuarlar ve kıyafetlerin incelenmesi de mimara ilk karşılaşmada nasıl bir kullanıcı profiline sahip olduğu konusunda bilgi verebilir.

Bunlara ek olarak, beden dili, bir mimarın öğrencilik ve meslek hayatı boyunca, mesleğinin gereği olarak, topluluk önünde kendini en iyi şekilde ifade etmek ve fikirlerini başkalarına benimsetmek üzere bilmesi gereken sözsüz bir iletişim biçimidir. Bu bilinçle, etkili konuşma, hitap ve sunuş teknikleri açısından önemli ve vurgulanması gereken bir konudur.

Mimarlık eylemi, doğal çevrede değişiklik yapma, bir yapıyı, yapı kompleksini veya yapılar grubunu inşa etme, farklı aktivitelerini gerçekleştirmek üzere toplulukların yerleşeceği bir yapay çevreyi yaratma, düzenleme ve donatma gibi eylemleri de içeren karmaşık bir süreçtir. Bu sürecin içinde üç aşama yer almaktadır. Bu süreç, tasarım, projelendirme ve planlama eylemlerini kapsayan "düşünsel aşama", inşa etme, üretme ve gerçekleştirme eylemlerini kapsayan "eylemsel aşama" ve işlerin, disiplinler arası ilişkilerin, emeğin koordinasyon içinde yürütülmesi gibi eylemleri kapsayan "yönetimsel aşama"dan oluşmaktadır. Kollektif bir grup çalışması gerektiren bütün bu aşamalarda, lider olarak mimarın etkin rolü ve yapı endüstrisi içinde, yapı üretimi sürecinde diğer disiplinlerle ilişkileri önem kazanmaktadır.¹¹

Aynı zamanda işverenle ilk görüşmeden başlayarak yapının kullanıma geçmesine kadar oluşan sürecin her

bir aşamasında yeralan, gerekli bilgiye, birikime ve yetkiye sahip farklı disiplinlerden meslek adamlarının kimler olduğu, ne şekilde bu süreçte yer aldıklarının mimar aday öğrenciler tarafından detaylı biçimde anlaşılması gerekmektedir. Yapı endüstrisinde mimarın sorumlulukları ve lider olarak rolünü kavramaları açısından da Sosyal Psikoloji ve mimarlık ilişkisi gözönüne alınması gereken önemli bir konudur.

"Sosyal Psikoloji"nin insan gereksinimlerinden doğan birey davranışları olarak incelediği etkinlikler, mimarlıkta yine gereksinimlerden doğan eylemlere dönüşmektedir. İnsan artık bir mekanın kullanıcısı durumundadır. "Mimarlık disiplini" ise bu eylemlerin gerçekleştirilebileceği, kullanıcı/kullanıcıların gereksinimlerini psikolojik, fizyolojik ve toplumsal rahatsızlıklara uğramadan en etkin biçimde karşılayabileceği mekanlar yaratmak üzere ortaya çıkmıştır. Kavramsal açıdan sosyal psikoloji-mimarlık ilişkileri uygulama alanında kentsel-mekansal çevre psikolojisinin konusu olmaktadır. Mimarlık eğitimine yeni başlayan öğrencilerin bu ilişkiyi, aynı zamanda insanın insan ve kullanıcı olarak özellik ve ihtiyaçlarını, eğitim süreçlerinin başında algılamalarını sağlamak için önerilen programda bu konulara önem verilmiştir.

Mimarlıkta ve Mimarlık Eğitiminde "Çevresel Psikoloji"

Çevre psikolojisi çalışmaları, Lewin, Brunswick ve Tolman gibi bilim adamlarının öncülüğünde, 1960'lı yıllarda doğmuştur. Akıl hastanelerinde hastane servislerinin düzenlenmesi, kamu ve özel işletmelerde iş performansını artırmak açısından çalışma mekanlarının nitelik ve niceliksel özelliklerinin saptanması, bireylerde psikolojik dengeyi etkileyen, gürültü, ışık, yoğunluk gibi faktörlerin optimal değerlerinin belirlenmesi gibi bir çok pratik sorun çevre psikolojisinin konu alanı içine dahildir. Bunlara ek olarak, bireylerin çevrelerini algılama ve değerlendirmesi, çevrenin özelliklerinin birey davranışı üzerindeki etkileri, kişisel ve sosyal mekanlar, gürültü, ısı, çevre kirliliği, kalabalık gibi etkenlerin insan sağlığı, tutum, davranış ve performanslarındaki etkileri, çevre ve mekan düzenlemeleri, kentsel yaşam ve mekanizmaları, çevre ile ilgili tutum ve değerler de çevre psikolojisinin ilgi alanı içindedir.¹²

Mimarlıkta çevre kavramı, insanı, insanın yaşamını ve çalışmalarını etkileyen koşul ve faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Mimarlıkta yapı çevre, fiziksel çevre olarak ele alınmaktadır. Diğer bir deyişle, fiziksel çevre, "içinde insanın kısa ya da uzun zaman sürelerinde ya-

⁹ Cüceloğlu, 2005, s. 515, Taylor ve diğ., 2010, s. 40.

¹⁰ Arkonaç, 2005, s. 106.

¹¹ İzgi, 1999, s.195, Aytıs, 2010, s. 39.

¹² Morval, 1985.

şadığı, karşılıklı ilişkilerde bulunduğu ve eylemlere katıldığı her yer’i- ortam’ı belirleyen, inşa edilmiş-yapay çevredir.¹³

Mimarlığın görevi insan için yaşanabilir yapılar yaratmak olduğuna göre, sosyal bir varlık olarak insanın yaşadığı çevre ile etkileşiminin, insan-çevre-davranış ilişkisi içinde incelenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Çevre-birey etkileşiminde, fiziksel çevre ve sosyal çevre birlikte etkin bir rol oynamaktadır. Kişiler bu etkileşim içinde tanımlı rollerine uygun olarak davranışlarda bulunurlar. Sosyal bir varlık olarak bireyin çevresi ile etkileşimini yönlendirip biçimlendiren aynı zamanda mimarlık disiplini içinde, mekan tasarımında büyük önem taşıyan kişisel mekan-kişiler arası uzaklık, mahremiyet ve egemenlik alanı gibi bazı kavramlar insan-çevre ilişkisi bağlamında incelenmesi gereken konulardır. Bu kavramların mekansal kurgularda “Algı Psikolojisi” konusu ile ilişkili olarak incelenmesini gerekmektedir.

Mimarlıkta ve Mimarlık Eğitiminde “Algı Psikolojisi”

Mimarlık disiplini içinde “çevre-algı-iletim” üçlemesinin önemi göz önüne alındığında, bir mimarın, mimarlık eğitimine başladığı andan itibaren çevreyi algılama ve algıladığını değerlendirip anlamlaştırarak iletebilme yetisini edinmesi ve geliştirmesi önem kazanmaktadır. Mimar, mesleği gereği zengin bir görsel hafızaya sahip olmalıdır. Görsel hafıza, düşünsel ve görsel bilgiyi depolayan bir yer olduğuna göre, görsel hafızanın zenginliği de doğal olarak gelişmiş ve etkin bir algılamayla sağlanır. Bellekte görselleşmiş olarak saklanan bilgiler imaj oluşturur ve algılama daha bilinçli hale gelir. Mimarlık eğitiminde, gözlem yapma ve algılama yetilerinin gelişmesi sonucu oluşacak görsel bilgi birikimi, öğrencilerin duyuşsal gelişimi için en önemli koşullardandır. Gözlem yapma ve algılama yetilerinin kazanılması, öğrencinin mimarlık eğitimi sırasında edineceği görsel eğitim ve çevresi ile görsel iletişim kurma bilincinin gelişmesiyle meslek hayatı boyunca devam eden bir süreç içinde gerçekleşir.¹⁴ Görsel bilincin oluşması da düşünsel ve görsel bilgileri bir arada tutan ve bunun sonucunda da hayalgücünün gelişmesine katkıda bulunan görsel hafızaya bağlıdır. Öğrencilerin görsel hafızalarının zenginleştirilmesi, çevreye bakış açılarının ve mekansal algılama yeteneklerinin geliştirilmesi ile mümkündür.

“Mekanın tasarım ile algılanması, mekânsal olguların kavranması ve yeni olgular için mekan tasarımılanması

aynı bedensel, bilişsel, deneysel ilişkilerdir.” Mekanları yaşatan insanlardır. Bu ilişkiden yola çıkarak, mimar mekanı insansız, insanı da mekansız kavrayamaz, algılayamaz. Mekan algılaması deneyimi insan bedeninin de katıldığı bütünsel bir süreçtir. Mimar adaylarının bu “bilişsel-bedensel-deneysel” süreci kavramaları eğitimin felsefesini anlamaları açısından önemlidir.¹⁵ Çevresel-mekansal algı sözkonusu olduğunda, algılama ve algılama süreçleri, algısal organizasyon-Gestalt Teorisi konularının Algı Psikolojisi kapsamında irdelenmesi gerekmektedir.

Yöntem

Bu bölümde, çalışmanın evreni ve örneklemini, mimarlık eğitiminde mimari psikoloji formasyonunun geliştirilmesi için önerilen eğitim modelinin eğitim programı ile ilişkisi, model önerisi ve kurgulanması, uygulama süreci, alınan sonuçlar ve modelin yeniden değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın örneklemini 2007-2008 öğretim yılında Yakın Doğu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü’nde eğitime başlayan mimarlık lisans programında kayıtlı birinci sınıf öğrencileridir.

Önerilen metod, alan çalışması olarak, biri toplamda yüz kırk kişilik (iç mimarlık öğrencileri), diğeri, seksen kişilik (Mimarlık öğrencileri) gruplara ayrılarak uygulanmıştır. Bu çalışmada mimarlık öğrencilerine uygulanan program açıklanmıştır. Programlanan bu süreç, modelde önerilen içerik ve konu başlıkları doğrultusunda on dört haftaya yayılmış dokuz aktivite, durum tespit çalışması ve öğrencilerin hazırladığı bir fikir projesi ile gerçekleştirilmiştir.

Model ve Eğitim Programı İlişkisi

Bu çalışma, mimarlık eğitimine yeni başlayan öğrencileri mimarlık psikolojisine hazırlamak üzere tasarlanan, Sosyal Psikoloji, Çevresel Psikoloji ve Algı Psikolojisi konularının mimarlık kavramları ile örtüştürülüp birlikte ele alındığı bir öneri modeli çerçevesinde geliştirilip uygulaması yapılan “Mimarlık Psikolojisi” programının amaç, yöntem ve sonuçlarını irdelemektedir. Bu model gelişmeye açık, mimarlık eğitimi veren diğer kurumlarda da uygulanabilecek şekilde, uygulama sürecinde hangi adımların izlenmesi gerektiğini belirleyen bir çalışma olması açısından önem taşımaktadır. Model içeriğindeki konu alanlarına göre planlanmış etkinlikler diğer uygulayıcıların ihtiyaç ve tercihlerine göre

¹³ Arcan ve Evcı, 1992, s. 34.

¹⁴ Aydın, 1992, s. 6.

¹⁵ Doğrusöz, U. 2011, s. 30.

yorumlanabilir ve geliştirilebilir. Uygulama sonrasında, öğrencilerin performansları ve alınan sonuçlar, başta hedeflenenlerle karşılaştırılıp, öğretim stratejisi, öğeleri ve sürecin değerlendirmesi yapılarak model ve modelle ilişkili olarak da program yeniden düzenlenebilir. Uygulama sırasında ortaya çıkan problemler, zorluklar göz önüne alınarak yeniden değerlendirme yapılabilir ve geribildirimlerle, modelin ve programın geliştirilmesi için değişiklikler yapılabilir.

Oluşturulan model doğrultusunda geliştirilen “Mimarlık Psikolojisi” dersini alan öğrencilerin, önerilen eğitim uygulamalarına katıldıktan sonra neleri yapabilmesi gerektiği yönündeki beklentiler şu şekilde sıralanmıştır.

- İnsan psikolojisini, ihtiyaçlarını, bu ihtiyaçlardan doğan eylemlerini ve davranışlarını yorumlayıp mimari ile ilişkilendirme.
- Mimarlık ve diğer disiplinler arasındaki ilişkiyi anlama, diğer disiplinlerden yararlanma ve işbirliğinin önemini idrak etme.
- Bir grubun veya bir takımın parçası olarak sorumluluk alıp çalışabilme.
- Çevresel özellikleri algılayıp yorumlama.
- Çevre-insan etkileşimini ve çevrenin insan üzerindeki etkilerini yorumlayabilme.
- Araştırma yapabilme ve örneklerden yararlanabilme.

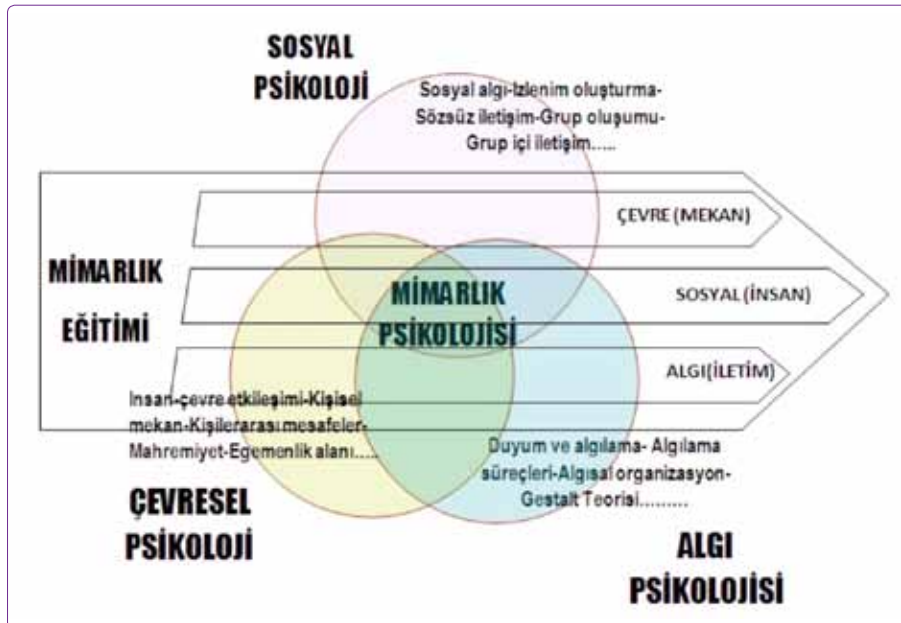
- Eleştirel düşünme, konuşma ve yazma.
- Yaratıcı düşünme.
- Çalışmalarını yazılı, görsel, grafik ve elektronik anlatım teknikleri ile hazırlayıp sunma.
- Etkin iletişim kurma, kendini ifade edebilme.
- Mekan tasarımında nelerin göz önüne alınması gerektiğini açıklayabilme ve yorumlayabilme.

Model Önerisi

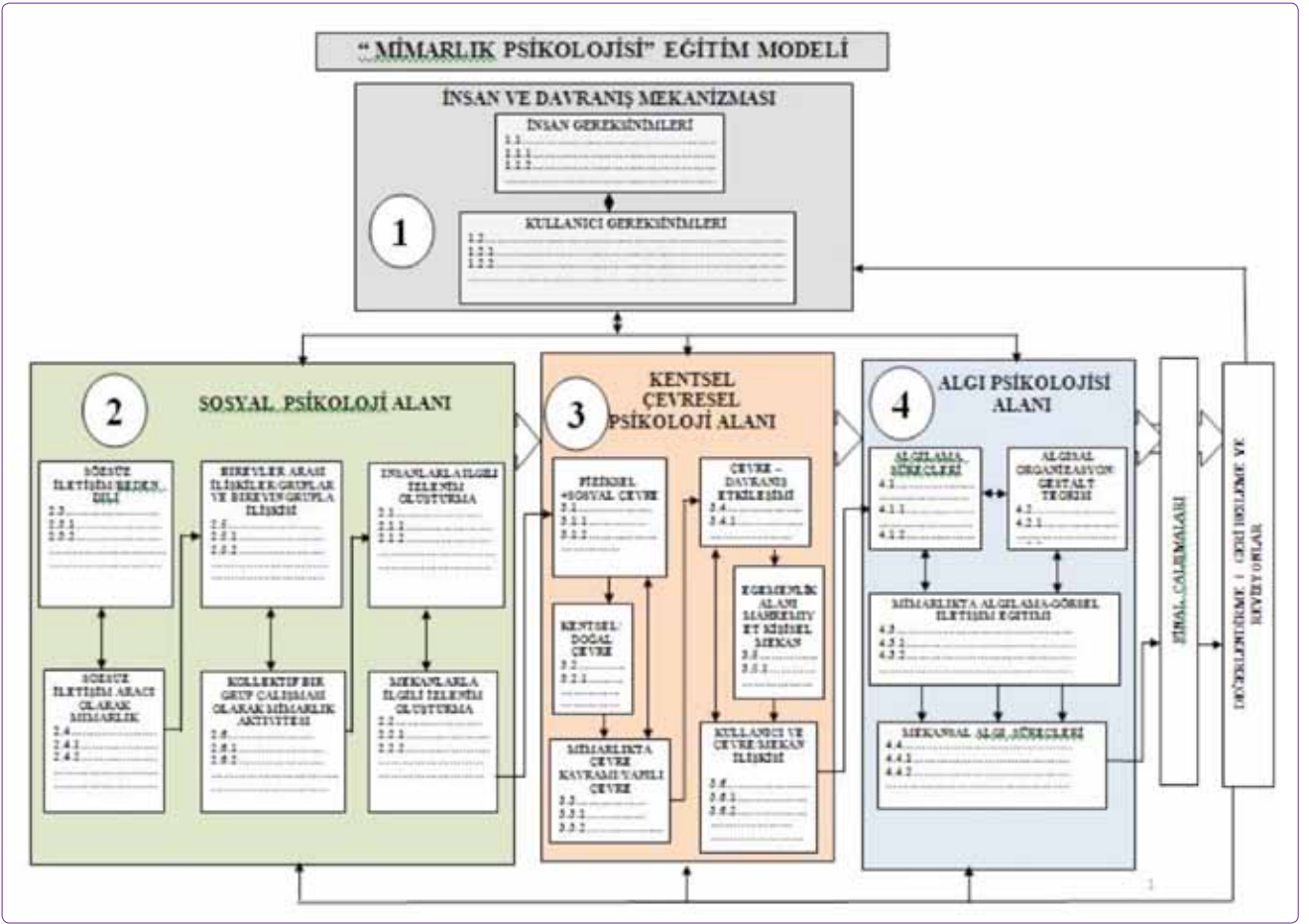
Çevresel Psikoloji, Sosyal Psikoloji ve Algı Psikolojisi gibi üç faktörün oluşturduğu psikoloji alanının birleşimi “Mimarlık Psikolojisi” adı altında inceleme konusu olarak alınmış, oluşturulan kavramsal şema, Şekil 1’de, alanlara göre planlama Şekil 2’de, haftalara göre programlama ise Şekil 3’te görülmektedir.

Çalışmada, literatür araştırmaları, gözlemler, alan çalışmaları, yüz yüze görüşmeleri içeren bilgiler, “İnsan ve Davranış Mekanizması”, “Sosyal Psikoloji”, “Kentsel Çevresel Psikoloji”, “Algı Psikolojisi” başlıklarıyla sentezlenerek değerlendirilmiştir. Bu sentez ve değerlendirmelere göre stratejik bir planın yapılması için ilgi ve etkileşimleri gösterir alanlar kapsamlarıyla birlikte modelleştirilmiştir.

Belirlenen konulara ait bilgileri içeren ana başlıklar birbirini izleyen ardışık alanlar halinde, uygulamadaki akış ve ilgi yönleri de belirtilerek düzenlenmiştir. Tasarlanan bu stratejik eğitim modelinde, bilgi alanları

Şekil 1. Sosyal Psikoloji-Çevresel Psikoloji-Algı Psikolojisi ve mimarlık eğitimi kesişiminde “Mimarlık Psikolojisi” dersi- Kavramsal Şema.

Şekil 2. “Mimarlık Psikolojisi” dersi alanlara göre model akış şeması.

eğitimdeki hiyerarşisi kurularak, ilgi alanları içinde alt başlıklar halinde Şekil 2’de düzenlenmektedir. Dört ana başlık halinde düzenlenen bu modelin yüklenmesi, açılım ve içeriği, uygulama teknolojisi tamamen modeli uygulayacak kullanıcıların yorumuna bırakılmıştır.

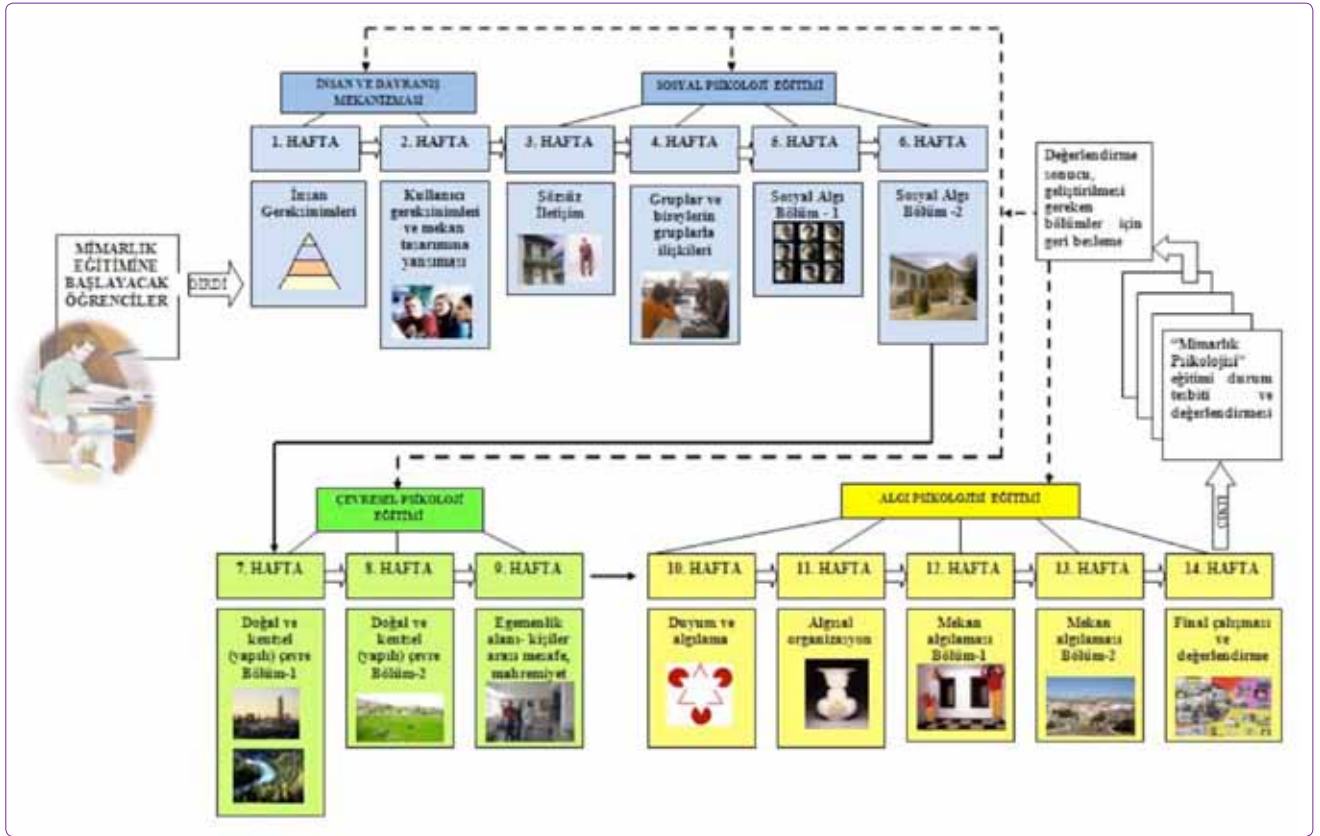
Eğitim Programı

Önerilen ve uygulaması yapılan “Mimarlık Psikolojisi” programı, öğrencinin ilgi, gereksinim ve fikirlerinin merkezde olduğu, “Öğrenen-birey merkezli öğrenme çevresi”¹⁶ yaratma temeline oturtulmuştur. Geleneksel eğitim sistemi iyi yapılandırılmış içeriğin zihine depolanmasına veya yeniden üretimine vurgu yapar. Diğer taraftan, yaratıcı düşünce¹⁷ açısından bakıldığında, var olanı depolama ve hatırlama yerine yeni ve farklı bakış açıları keşfetme ve bilgiyi oluşturmanın önemi daha da artmaktadır. Bu noktadan hareketle, “Mimarlık Psikolojisi” dersi içeriğinde önerilen ve aktiviteler aracılığıyla planlanan eğitim programı uygulanmıştır. Bu

program, öğrencilerin kendi fikirlerini destekleyici bir çevre içinde, aktif bilişsel yeteneklerini geliştirip, aynı zamanda içsel motivasyonlarını da harekete geçirerek öğrenmelerini kolaylaştırmak amacıyla geliştirilmiştir. Sonuçları kadar süreci de değerlendiren uygulamalı bir eğitim yaklaşımıdır. De Bono (1993) yaratıcı eğitimde bireysel çalışmalar kadar grup çalışmalarına da yer verilmesi gerektiğini vurgulayarak grup çalışmalarına dikkat çekmiştir. Bu görüşten yola çıkılarak, önerilen uygulama aktivitelerinde, bireysel çalışmaların yanında, takım çalışması şeklinde grup çalışmalarına da önemle yer verilmektedir.

Önerilen programda öğretmenin pozisyonu, teorik bilginin tek kaynağı ve ileticisi olmaktan çok öğrencilerin özerkliği ve girişimini destekleyen bir rehber gibi hareket etmektedir. Bu programın içeriğinde, Bevevino ve Diğerlerinin (1999) de belirttiği gibi öğretmenin yükümlülükleri; “Aktiviteleri seçme, öğrencileri aktiviteler içine sokma, problem durumlarını düzenleme, bir katalizör gibi davranma ve öğrencilerin iraksak çözümlerini de üretme” şeklinde açıklanabilir.

¹⁶ Tezci ve Gürol, 2003, s.52. ¹⁷ Kowaltowski ve Diğerleri (2010), s. 453.

Şekil 3. "Mimarlık Psikolojisi" dersi programının akış şeması.

Yukarıda anlatılan teorik yaklaşımlar temel alınarak, öğrencilerin psikolojiyi tanımları ile anlayıp, kendi psikolojik yapılarını mimarlık eğitimine entegre etme becerisi kazanmalarını sağlamak amaçlanmaktadır. Bunun yanında, psikoloji bilim alanından yararlanılarak, mimarlık eğitiminin ilk yıllarında sosyal yaşam, davranış, özgüven ve algılama gibi kişiye özgü özelliklerini de geliştirici yönde bir model aracılığı ile eğitim programı geliştirilmiştir.

Programın Haftalara Göre Açılımı

Öncelikle insanı insan olarak tanıyıp temel ihtiyaçlarını irdeledikten sonra, kullanıcı kimliğiyle ele alıp yaşadığı mekandan-çevreden beklentilerini incelemek amacıyla, insanı tanımlayan, psikolojik yapısını veren konuları içeren "İnsan ve Davranış mekanizması" alanının, hiyerarşik planlamada en ön sıraya konulması uygun görülmüştür.

1. Hafta

Mimarlık eğitiminde psikoloji formasyonu oluşturmak üzere önerilen programın ilk aşaması kapsamında, insanın doğası, insan gereksinimleri Maslow'un ihtiyaç hiyerarşisi ile bağlantı kurulacak şekilde düzenlenmiştir. Öğrencilerin öncelikle bir arkadaş grubu içinde,

sonra da sınıf genelinde fikirlerini ifade edebilmelerine ve savunabilmelerine imkan ve ortam sağlayabilmek için "beyin fırtınası" yöntemi kullanılarak işlenmesi önerilmektedir. İnsan gereksinimleri ile ilgili aktivite:

- İnsan gereksinimlerinin "Beyin fırtınası" yöntemi ile gruplar halinde tartışılması,
- Ortaya çıkan sonuçların, gruplara verilen Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine dayandırılmış başlıklar altında en zaruri olandan en seçkin olana doğru sıralanması,
- Çalışma sonuçlarının sınıf genelinde sunulması, gruplarla karşılaştırmalı olarak tartışmaya açılması şeklinde düşünülmektedir.

İnsan gereksinimlerinin irdelenmesinden sonra, önerilen modelin akış şemasına uygun olarak kullanıcı gereksinimleri bir sonraki aktivite konusu olarak incelenecektir.

2. Hafta

İlk hafta insanı insan olarak tanıyıp, temel ihtiyaçlarını irdelendikten sonra, ikinci hafta insan bir mekânın kullanıcısı olarak ele alınıp kullanıcı olarak gereksinimleri yani "Bir mekânın kullanıcısı olarak insanın o

mekandan, optimum olarak yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak üzere neler beklediği¹⁸ konusu işlenecektir. Tasarlanan aktivitenin içeriği şu şekildedir:

- Kullanıcı gereksinimlerinin “Beyin fırtınası” yöntemi ile gruplar halinde tartışılması, araştırma ve grup içi fikir alışverişleri yapılması,
- Elde edilen sonuçları içeren ve “fiziksel kullanıcı gereksinimleri” ile “psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri” temeline dayandırılan çalışmalarını diğer gruplarla paylaşmaları ve araştırma sonuçlarının gruplar arasında tartışılması,
- Alan çalışması olarak, her gün kendilerinin de farkında olmadan birer kullanıcı olarak deneyimledikleri mekanların kullanıcı gereksinimleri çerçevesinde daha iyi gözlemleyerek, algılamalarının sağlanması yolunda, fiziksel ve psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri bazında incelenmesi. Mimarlık Fakültesi çevresinden başlamak üzere, sınıflar, atölyeler, kantin ve diğer kullanım alanlarının gözlemledikleri ve deneyimledikleri olumlu ve olumsuz yönlerini, görüşme yaptıkları kullanıcılardan edindikleri bilgileri bilgisayar ortamında yaptıkları sunuşlarla arkadaşları ile paylaşıp tartışmaları.

Modeldeki “İnsan ve Davranış Mekanizması” alanı ile ilgili aktivitelerin devamında akış şemasına göre “Sosyal Psikoloji Alanı” içeriğindeki konular ele alınacaktır.

3. 4. 5. 6. Haftalar

Programın ikinci aşaması kapsamında, Sosyal Psikoloji konusu içinde, mimarlık eğitiminde öğrencilerin sosyal psikoloji ile tanışmaları, teorilerini, metodlarını öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Psikolojinin, bilimsel verileri ve sonuçlarının mimarın bilincine pratik ve yararlı bir şekilde yerleştirilmesi için en uygun ortam olduğu gerçeği yadsınamaz. Sosyal psikoloji programları eğitsel ve günlük hayatla ilgilidir. Öğrencilerin ilginç ve teşvik edici bulunduğu bu çalışmalar, aynı zamanda grup dinamiklerini anlamaya yardımcı pratik uygulamalar içermekte, sosyal yeteneklerin geliştirilmesinde veya farklı kullanıcıları daha iyi anlamasını sağlamada faydalı olacaktır. Bu amaçla yapılacak olan Sosyal Psikoloji aktiviteleri arasında şunlar yer almaktadır:

- İnsanın doğası, insan özellikleri, insan ve sosyal çevre ilişkileri konularında grup tartışmaları.
- Farklı koşullar altında insan davranışlarının medya haberlerinden de örneklemelerle irdelenmesi.
- Sözsüz iletişim, beden dili (vücut hareketleri-duruşu, mimikler-yüz ifadeleri, bakışlar gibi) sözsüz iletişim

yöntemlerinin uygulamalı, slayt, resim, film destekli anlatımı.

- Beden dilinin, aynı zamanda, bir mimarın öğrencilik ve meslek hayatı boyunca, mesleğinin gereği olarak, topluluk önünde kendini en iyi şekilde ifade etmek ve fikirlerini başkalarına benimsetmek üzere bilmesi gereken sözsüz bir iletişim biçimi olduğu bilinciyle, etkili konuşma, hitap ve sunuş teknikleri açısından öneminin, medya örneklemeleriyle de vurgulanması.

- “Gruplar ve bireylerin gruplarla ilişkileri” konusu dahilinde, grup dinamikleri, grup içi iletişim vb. konularla ilgili uygulamalı sınıf çalışmaları, film, slayt gösterimleri ile açıklamalar.

- Öğrencilerin, grup içinde işbölümü yaparak hazırladıkları, yapı endüstrisinde mimarla birlikte yer alan iş kolları ve meslek adamları, bunların ne şekilde katkı koydukları ve mimarın bu kolektif grup çalışması içindeki liderlik rolünü irdeleyen araştırmaları. Bu çalışmaların diğer gruplarla karşılaştırmalı olarak bilgisayar ortamında hazırlanan sunuşlarla paylaşılması ve tartışmaya açılması.

- Çocuklukta oynanan oyunlardan esinlenilerek geliştirilmiş olan ve günlük hayattaki sorunların benzetim yoluyla gerçekleştirildiği, bir çok alanda olduğu gibi, olumlu pedagojik etkileri ve öğrencilerin yaşamsal sorunları gerçekçi bir biçimde ele alabilmelerini sağlayan, mimarlık eğitiminde de bir eğitim yöntemi olarak benimsenen simülasyon oyunlarının uygulanması.¹⁹ Bu yolla, öğrenciler, aralarında işbölümü yaparak, araştırmalarına dayandırdıkları, mimar-kullanıcı, mimar ve yapı endüstrisinde yer alan diğer meslek adamları arasındaki iletişim ve diyaloglara da yer verdikleri simülasyon oyunlarında, çalışmalarına katkı koyabilecek roller de üstlenebileceklerdir.

- İnsan ve yapı benzetmesi ile insan bedeninin bir dili olduğu ve kendisiyle ilgili diğer insanlara farkında olmadan da olsa bilgi ve mesaj ilettiği gibi, “Mimarlığın da şekillenmiş toplumsal değerlerden oluşan bir dili olduğu ve her toplumda kendisine özgün bir yapısının bulunduğu”²⁰ (Aydın, 1993) gerçeğinin, tarihsel gelişimi içinde üsluplardan, çağdaş mimar ve mimari eserlerden de görsel örneklemelerle desteklenip vurgulanarak açıklanması ve tartışılması.

- İnsanlarla ilgili izlenim oluşturmada, bireysel yararlar, tutum ve çekicilik gibi sosyal psikoloji konuları ile ilgili slayt, resim, film v.b. görsel malzeme destekli interaktif, tartışmalı sınıf çalışmaları yapılması.

¹⁸ Arcan, Evcı 1992, s. 32.

¹⁹ Onur, 1995, s. 19.

²⁰ Aydın, 1993, s. 83.

• İnsanlarla ilgili izlenim oluşturulabildiği gibi çevre ve mekanlarla ilgili izlenimlerin de oluşturulabildiğinin vurgulanması. Bireysel olarak hazırlanan çalışmanın bu kısmında, aynı zamanda Kentsel-Çevresel psikoloji konusuna bir geçiş olacak şekilde, öğrencilerden, kendilerine önerilen mekanlardan (Ör. Lefkoşa surlar içinde Arabahmet Mahallesi, Selimiye Camii, Büyük Han, Sarayönü gibi mekanlar, Girne bölgesinde, Girne Limanı, Mağusa bölgesinde, Namık Kemal Meydanı ve çevresi gibi) birini ziyaret ederek, fotoğraflama²¹ ve video film teknikleri ile izlenimlerini ve mekanların onlara hissettirdiği duyguları, bilgisayar ortamında, sanatsal bir yaklaşımla, müzik ve şiirsel anlatımlarla, çeşitli sunuş teknikleri kullanarak arkadaşları ile paylaşımları beklenmektedir.

“Sosyal Psikoloji Alanı” içeriğindeki konular dahilindeki aktivitelerden sonra, insan-çevre-davranış ilişkisini vurgulayıcı şekilde “Kentsel-Çevresel Psikoloji Alanı” ile ilgili aktiviteler gerçekleştirilecektir.

7. 8. 9. Haftalar

Üçüncü aşama, Kentsel-Çevresel Psikoloji konu alanı içinde yapılan çalışmalarda amaç, öğrencilerin bir ders süresince anlatımla kazanamayacakları tecrübeyi edindirmektir. Bütün bir çevreye karşı tek bir değişkene olan tepkiler, aynı olayın farklı algılanmasına neden olan kişilik farklılıkları, kişisel mekan, kişiler arası mesafe, egemenlik alanı, mahremiyet, gürültü ve diğer kentsel etmenlerin bireyler üzerindeki etkileri, duyarlarımızın güvenilirliği ve doğruluğu tartışılacaktır. Çevresel psikoloji konusunda gerçekleştirilecek aktiviteler arasında şunlar yer almaktadır:

- Doğal çevre-yapılı çevre konularını-problemleri irdeleyici beyin fırtınası yöntemi kullanılarak yapılan grup çalışmaları ve tartışmalar.
- Egemenlik alanı, kişiler arası mesafe, mahremiyet konularında, görsel malzeme destekli sunumlar, uygulamalı sınıf çalışmaları, gözlem gezileri.
- Egemenlik alanı, kişiler arası mesafe, mahremiyet kavramlarının öğrenciler tarafından yaşam çevrelerinde araştırılıp irdelenmesi, fotoğraflama, kullanıcılarla görüşme, söyleşi gibi yöntemler de kullanarak dosya halinde hazırlanıp sunulması.
- Kalabalık, kalabalığın bireyler üzerindeki etkileri, gürültü ve diğer kentsel etmenlerin insan davranışları üzerindeki etkilerinin slayt, film gösterimleri ve gözlem gezileri ile irdelenerek, tartışmaya açılması.

Sosyal bir varlık olarak insanın çevresi ile etkileşimini insan-çevre-davranış bağlamında inceleyen “kentsel-Çevresel Psikoloji” kavramlarının, mekan tasarımında, “Algı Psikolojisi” konusu ile ilişkili olarak ele alınması gerekmektedir.

10. 11. 12. 13. Haftalar

Algı psikolojisi çalışmaları, programın dördüncü aşaması kapsamında, öğrencilerin algılarımızı oluşturan fiziksel, fizyolojik ve psikolojik etmenleri anlamalarına yardımcı olacak şekilde, slayt, film, video ve deneysel çalışmalar şeklinde yürütülecektir. Bu şekildeki bir uygulamanın amacı, ders saatlerinde yapılan, uzun anlatımlar, okumalar yerine, algı olgusunu öğrencilerin kendi kendilerine çıkarımlar yaparak bizzat deneyimleyebilmelerini sağlamaktır. Algı psikolojisi konusunda yapılacak çalışmalar şöyle sıralanmıştır:

- Duyum ve algılama arasındaki farkın örnek ve uygulamalarla irdelenmesi.
- Gestalt Teorisi kapsamında, slayt, film gibi görsel destekli yapılacak sınıf çalışmaları.
  - o Şekil-zemin ilişkilerinin gerçek yaşamdan, sanat-tan ve mimarlıktan örneklerle işlenmesi, gruplama ilkeleri ile ilgili görsel örneklemeler,
  - o Gruplama ilkelerini içeren yaratıcı eskiz çalışmaları.
  - o Görsel malzeme yardımıyla derinlik algısı ve yanıl-sama çalışmaları, bunların mekan algısına nasıl yansıdığı (Ames odası ve bu odada uygulanan sistemin kullanıldığı film setlerinden örneklemeler).
  - o Hareket algılaması konusunda uygulamalı ve görsel malzeme destekli çalışmalar (Film ve slayt gösterimleri).
- Mekan algılaması²² konusunun bilgisayar simülasyonları ile irdelenmesi.
- Mekanın dokunsal, işitsel algılaması ile ilgili deneysel sınıf içi tartışmalar.
- Mekanlarda renk kullanımı ve rengin psikolojik etkileri ile ilgili bilgisayar simülasyonlu örneklemeler.
- Özellikle mekanlara (konser-konferans salonu, amfityatro gibi) inceleme gezileri düzenlenmesi.
- Gruplama ilkeleri ve derinlik algılaması ile ilgili örnekleri, medyadan da yararlanarak araştırma ve dosya şeklinde hazırlama.

²¹ Tok ve Diğerleri, 2010, s.2584.

²² Ling ve Diğerleri (2013), s.1.

Şekil 4. Aktivitelerden görüntüler.

Programa İlişkin Sonuçlar ve Öneriler

Mimarlık eğitiminde psikoloji formasyonu için geliştirilen “Mimarlık Psikolojisi” eğitim programı dahilinde, Sosyal Psikoloji, Çevresel Psikoloji ve Algı Psikolojisi’nin mimarlık eğitimine katılımı içerikli eğitim kapsamında, mimarlık öğrencilerini mimarlık psikolojisine hazırlamak amaçlı dokuz aktivite gerçekleştirilmiştir (Aktivitelerin özet açıklamaları için Bkz. Ek2). Burada amaçlanan, psikoloji eğitiminin mimarlık eğitimi ile örtüştüğü noktaları belirleyerek, iki disiplinin birlikte yorumlanması ve psikolojinin mimarlık eğitimi içine dahil edilmesi gerektiğinin vurgulanmasıdır. Önerilen aktivitelerde, insanın sosyal ve fiziksel çevresi ile ilişkileri, insan-çevre, çevre-davranış etkileşimi vurgulanmış ve bu aktiviteler öğrencilerin bu ilişkileri idrak etmelerini sağlayacak şekilde planlanmıştır. Elde edilen sonuçlar genel olarak şu şekildedir:

- Grup etkinliği şeklinde katıldıkları ve ilk defa deneyimledikleri, her bir bireyin fikirlerini özgürce ortaya atabildiği “Beyin fırtınası” çalışmalarının, hem grup çalışmasını özendirerek ve yüreklendirmek açısından yararlı olduğu, aynı zamanda öğrenciler tarafından da ilginç bulunduğu gözlemlenmiştir.
- Gerçekleştirilen aktivitelerle ulaşılmaya çalışılan hedeflerden biri, öğrencileri el, göz, beyin koordinas-

yonlarını artırıcı, yaratıcılıklarını geliştirici ve motivasyonlarını yükseltici çalışmalara yönlendirmektir. Gerek bireysel gerekse grup çalışmaları göz önüne alındığında, beklenenin de üzerinde yaratıcı çalışmalar ve çok başarılı ürünler elde edilmiştir.

- Diğer bir önemli hedef ise, çoğunlukla mimarlık eğitimine ilk başladıkları süreçte, kendilerini rahatça ifade etmede sorun yaşayan mimar adaylarını motive ederek, arkadaşlarına yaptıkları sunuşlarıyla, bu çekingenliklerini ortadan kaldırmak, fikirlerini, çalışmalarını özgürce ve kendilerinden emin bir şekilde başkalarına aktarabilme yeteneklerini geliştirip, etkili konuşma ve sunuş yapma tekniklerini kazandırarak, bu konuda motive edip yüreklendirmektir. Eğitim süreçleri ve eğitimlerini tamamladıktan sonra profesyonel hayatları boyunca ihtiyaçları olacak olan bu beceri ve motivasyonu öğrencilere eğitimlerinin erken safhalarında kazandırmak önemle ele alınan bir konu olmaktadır. Bu amaçla eğitim programının ilk dönemlerinde yapılan sunuşlarda çekingenlik gösteren bireyler, yüreklendirilip motive edilerek daha sonraki aktivitelerde de cesaretli ve istekli olmaları sağlanmıştır.

- Sunuşlarda, kendilerini ifade etmede kullandıkları şiirsel ve edebi anlatımlar, müzik ve video gibi görsel ve işitsel malzemelerin (örneğin mekanlarla ilgili izlenim

oluşturma çalışmalarında gözleendiği üzere) öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirici yönde etki yaptığı gözlenmiştir.

- Tasarlanan her bir aktivite konusu, öğrencilere digital ortamda bilgisayarla sunuş yapma imkanı verdiğinden, öğrencilerin “Power Point”, “Movie Maker” gibi sunuşa yönelik bilgisayar programlarını etkin olarak kullanarak kendilerini bu konuda geliştirme fırsatı bulmaları da programın pozitif yönlerindedir.

- Grup aktiviteleri ile amaçlanan, öğrencilerin eğitim süreçlerinde ve daha sonra meslek hayatlarında diğer disiplinlerle koordineli çalışarak deneyimleyecekleri, grup üyeleri arasında yardımlaşma, koordinasyon, işbölümü, iletişim, birbirini motive ederek en iyiye ulaşma, fikir alışverişi, paylaşım, v.b. konularda tecrübe kazanmalarıdır. Grup çalışmaları aynı zamanda, bir gruba ait olma, sorumluluğu paylaşma ve grubun sürdürülebilirliğini sağlama konusunda bilinçlenmelerini de sağlamaktadır. Gerçekleştirilen aktiviteler, süreçleri ve ürünleri göz önüne alındığında, grup çalışmalarında bunun başarıyla yürütüldüğünün gözlenmesi memnuniyet verici bulunmuştur.

- Bireysel çalışmalarla, üzerine düşen görevi, en başından sonuna kadar, sorumluluk duygusu ile yürüterek sonuca ulaşma becerisi ve motivasyonunun öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir. Ortaya çıkan bireysel çalışmalar da bu amaca ulaşıldığını göstermektedir.

- Gerek grup çalışmalarında gerekse bireysel çalışmalarda amaç, bir üniversite öğrencisinde olması gereken araştırmacı ruhun yerleştirilerek, en doğru ve en iyiye ulaşma, el, göz, beyin koordinasyonunu sağlama, çevreyi başka bir gözle görerek, sadece izleme yerine görme, algılama ve sorgulama yeteneklerini de geliştirmektir. Çalışmaların süreç ve sonuçları incelendiğinde, programın bu yeteneklerin geliştirilmesindeki olumlu etkileri gözlemlenmiştir.

Gerçekleştirilen çalışmalarda gözlenen, öğrencilerin edindiği beceri ve kazanımların alanlara ve aktivitelere göre detaylı açılımları Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4’te görülmektedir.

Önerilen Eğitim Programı Sonunda Yapılan Durum Tespit Çalışması ve Sonuçları

Mimarlık eğitiminde psikoloji formasyonu için geliştirilen programın son aşamasında öğrencilerden mimar adayları olarak, eğitim süreci boyunca edindikleri deneyim ve bilgileri de göz önüne alarak, bir mekanı tasarlarken nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda bir kompozisyon ile kendilerini ifade etmeleri istenmiştir.

Öğrencilerin hazırlıksız olarak yaptıkları bu çalışmanın sonunda kompozisyonlar incelendiğinde, yüzde doksanda dönem içinde edindikleri sunuş ve anlatım tekniklerinin sonucu olarak, çok düzgün bir anlatım dili kullandıkları tespit edilmiştir. Eğitim sürecinde edindikleri bilgileri ve tecrübeleri kompozisyonlarına yansıttıkları gözlenmiştir. Bütün kompozisyonlarda insan, kullanıcı olarak insan ve gereksinimleri, fonksiyon, estetik, insan psikolojisi, çevre, çevre- insan etkileşimi v.b. konulara değinildiği gözlenmiştir. Bunların mekansal tasarımında bir mimarın mekanı oluştururken göz önüne alması gereken yapı taşları olduğunun vurgulanmış olması da eğitim amaçları açısından olumlu bulunmaktadır.

Final (Fikir Projesi) Çalışması ve Sonuçları

Mimarlık eğitiminde psikoloji formasyonu için önerilen eğitim programı bitiminde, öğrencilerden, durum tespiti ve bir fikir projesi yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin kampüs çevresinde, kendileri de birer kullanıcı olarak, diğer kullanıcıların ihtiyaçlarını baz alan ve mevcut kullanımların negatif yönlerini de göz önünde bulundurarak, yaşam kalitesini artırıcı, fonksiyonlarına göre açık ve kapalı mekansal kullanım açısından iyileştirici önlemler ve önerilerini içeren bir fikir projesi geliştirmeleri istenmektedir.

Öğrenciler, genel olarak kampüsün tümünü veya özel olarak belli bina ve mekansal yapıları incelemeye alarak geliştirdikleri fikir projesi-poster çalışmalarında, program süresince edindikleri tecrübe ve bilgileri başarılı biçimde yansıtmışlardır. Kendilerinin de hergün normal olarak kampüs kullanıcıları olması dolayısıyla, tespit ettikleri olumlu ve olumsuz özellikleri doğru bir şekilde tanımlayarak önerilerde bulunmaları çok olumlu bir gelişme olarak görülmüştür.

Hazırlık Okulu binasından başlayarak, kültür merkezi ve kütüphane binasına kadar, yeşil ve gezi alanlarından, açık ve kapalı kafelere ve yurtlara kadar birçok mekanı eğitimleri sürecinde sahip oldukları bilgilere de atıfta bulunarak, yorumlamış ve kampüs çevresinin kullanım ve estetik açıdan daha iyi duruma getirilebilmesi için geliştirici önerilerde bulunmuşlardır. Elde edilen ürünler incelendiğinde, binaların dış görünüşlerinden, iç mekansal yapı ve iç mekansal kullanımlara kadar varan detaylı bir inceleme ve irdeleme yaptıklarının gözlenmesi, program aracılığı ile kendilerine kazandırılmaya çalışılan, araştırma, inceleme, izleme yerine görme, detayların farkına varma, sorgulama, yorumlama ve çözümleme alışkanlıklarını en olumlu bir şekilde edindiklerinin görülmesi, uygulanan programın amacına ulaştığının bir göstergesi olmuştur.

Tablo 1. İnsan ve Davranış Mekanizması alanı sonuç ve önerileri

İNSAN VE DAVRANIŞ MEKANİZMASI ALANI				
AKTİVİTE 1 (Grup Çalışması)	insan gereksinimleri- maslow hiyerarşisi	İnsan gereksinimlerini ifade edebilme. Gereksinimlerin açılımlarını ve açıklama- larını karşılaştırarak yapabileme. Gereksinimleri en yaşamsal ve zaruri olandan en üst düzey ve seçkin olana doğru gerekçeleri ile birlikte sıralayabilme. Maslow'un gereksinimler hiyerarşisini yorumlama. Mimarlık aktivitesinin, temelinde bulunan insan gereksinimleri ve bunlardan doğan eylemleri açıklama.	Fikirlerini özgürce ifade edebilme. Diğer grup üyeleri ile işbirliği içinde iyi ilişkiler kurma. Grup içinde ve sınıf genelinde tartışabilme. Grup içi çalışmalara istekli olma ve sorumluluk alma. Grup arkadaşlarını hedefe ulaşmak üzere örgütleme ve destekleme.	Grup çalışması içinde yer alıp katkı koyma Çalışma sonuçlarını ve bulgularını sınıf geneline sözlü olarak sunma Grup içinde ve sınıf genelinde etkili biçimde konuşma
AKTİVİTE 2 (Grup Çalışması)	Bölüm 1-Kullanıcı Gereksinimleri	Birey olarak kendisinin de kullanıcı olarak birebir deneyimlediği kullanıcı gereksinimlerini ifade edebilme. Kullanıcı gereksinimlerin açılımlarını ve açıklamalarını yapılan araştırma, kullanıcılarla birebir görüşmelerden elde edilen sonuçlara dayanarak yapabileme. Kullanıcı gereksinimlerini fiziksel –psikolojik-sosyal gereksinimler açılarından gerekçeleri ile birlikte sıralayabilme.	Fikirlerini özgürce ifade edebilme. Diğer grup üyeleri ile işbirliği içinde iyi ilişkiler kurma. Grup içinde ve sınıf genelinde tartışabilme. Grup içi çalışmalara istekli olma ve sorumluluk alma. Grup arkadaşlarını hedefe ulaşmak üzere örgütleme ve destekleme. Diğer grup araştırmalarını ve sonuçlarını kendi çalışmaları ile karşılaştırabilme varsa farklılıkları anlayıp tartışabilme.	Grup çalışması içinde yer alıp bireysel olarak katkı koyma. Çalışma sonuçlarını ve bulgularını sınıf geneline sözlü olarak sunma. Alan çalışmalarında kullanıcılarla görüşme, raporlar yapma ve bunları sınıfta sunma. MS Word, Power Point, Movie maker yazılımlarını sunumlarında etkin bir şekilde kullanma. Topluluk önünde etkin bir şekilde konuşabilme ve sunuş yapma.
	Bölüm 2-Kullanıcı gereksinimleri ve mekan tasarımına yansımaları Mimarlık Fakültesi binasının incelenmesi	Araştırma ve gözlemlene, bilgileri elde etme, kayıt etme, değerlendirme. Çevreyi detaylı biçimde gözlemleyip yorumlama. Sadece bakma yerine görme ve algılama arasındaki farkı tanımlayıp değerlendirme. Birey olarak kendisinin de kullanıcı olarak birebir deneyimlediği kullanıcı gereksinimleri ve yaşam çevresini ilişkilendirme ve ifade edebilme. Çevreyi eleştirel gözle görme ve sorgulama. Diğer grup araştırmalarını ve sonuçlarını kendi çalışmaları ile karşılaştırabilme varsa farklılıkları anlayıp tartışabilme.	Takım çalışması için istekli olma ve diğer üyeleri grup çalışması için örgütleme. Fikirlerini özgürce ifade edebilme Diğer grup üyeleri ile işbirliği içinde iyi ilişkiler kurma. Grup içinde ve sınıf genelinde tartışabilme. Grup içi çalışmalara istekli olma ve sorumluluk alma. Grup arkadaşlarını hedefe ulaşmak üzere örgütleme ve destekleme.	Grup çalışması içinde yer alıp bireysel olarak araştırma ve incelemelere katılma. Alan çalışmalarında kullanıcılarla görüşme ve raporlar yapma ve bunları sınıfta sunma. Çalışma sonuçlarını ve bulgularını sınıf geneline sözlü olarak sunma MS Word, Power Point, Movie maker yazılımlarını sunumlarında etkin bir şekilde kullanma. Topluluk önünde etkin bir şekilde konuşabilme ve sunuş yapma.
ÖNERİLER :				
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenci merkezli bir yaklaşımla, öğretmenin “anlatan” pozisyonundan çok öğrencileri yönlendiren ve yüreklendiren bir rehber gibi hareket etmesinin sağlanması gerekmektedir. • Öğrencilere grup çalışmalarının önemi ve kazanımları açıklanmalıdır. • Beyin fırtınası çalışmalarının yapılabilmesi için grupların rahat çalışabilecekleri uygun ortam ve mekan sağlanmalıdır. • Gerek grup çalışması gerekse bireysel çalışmalarda sunumların rahat yapılabileceği uygun ortam, mekan ve teknoloji sağlanmalıdır. • Öğrenciler yapılacak olan çalışma ile ilgili önceden detaylı şekilde bilgilendirilmelidir. 				

Modelin ve “Mimarlık Psikolojisi” Programının Yeniden Değerlendirilmesi

Mimarlık eğitiminde psikoloji formasyonunun geliş-

tirilmesi için önerilen model çerçevesinde geliştirilen “Mimarlık Psikolojisi” dersinin uygulama süreci göz önüne alındığında, modelin kurgusu ve programla iliş-

Tablo 2. Sosyal Psikoloji alanı sonuç ve önerileri

SOSYAL PSİKOLOJİ ALANI				
AKTİVİTE 3	Bölüm 3-Beden Dili	Beden dilini tanımlama. Beden dilinin günlük yaşamdaki önemini açıklama. İnsanın beden dili ile yapıların şekillenmiş toplumsal değerlerden oluşan dilini ilişkilendirebilme. Dış görünüşlerine bakarak yapılarla ilgili yorumlar yapabileme. Etkili konuşma, hitap ve sunuş teknikleri açısından beden dilinin önemini tartışma.	İnsanların duyu ve düşüncelerini ifade etme yolu olan beden dilini kendisi ile ilişkilendirme. Sözsüz bir iletişim aracı olan mimarlık ürünlerini insan bedeni ile bağdaştırıp değerlendirme. Etkili sunuş ve konuşma tekniklerini benimseme ve kullanmaya istekli olma.	Konu ile ilgili Sınıfta yapılan simülasyon uygulamalarına katılıma. Etkili konuşma, hitap ve sunuş tekniklerini sınıf sunuşlarında kullanma.
AKTİVİTE 4 (Grup Çalışması)	Gruplar ve bireylerin gruplarla ilişkileri Yapı endüstrisinde mimarın rolü	Yapı üretiminin kolektif bir grup çalışması gerektirdiğinin farkına varma. Kolektif grup çalışması gerektiren yapı üretiminin her aşamasında, mimarın etkin liderlik rolünü değerlendirme. Yapı üretimi sürecinde mimarlığın diğer disiplinlerle ilişkilerinin farkına varma.	Yapı endüstrisi içinde mimar ve diğer disiplinlerden meslek adamları arasındaki işbirliğinin gerekliliğini idrak etme. Kolektif grup çalışmasının önemini kavrayıp tartışma. Konu ile ilgili sınıf tartışmalarına katılma.	Grup çalışması içinde yer alıp bireysel olarak aktif bir şekilde araştırmaya ve incelemelere katılma. Alan çalışmalarında kullanıcılarla görüşme ve raporlar yapma ve bunları sınıfta sunma. Çalışma sonuçlarını ve bulgularını sınıf geneline etkin bir şekilde sözlü olarak sunma. MS Word, Power Point, Movie maker yazılımlarını sunumlarında etkin bir şekilde kullanma.
AKTİVİTE 5 (Bireysel Çalışma)	Bölüm 1- Sosyal Algı	İnsanlarla ilgili izlenim oluşturmanın ne anlama geldiğini tanımlama. İnsanların dış görünüşlerine bakarak onlarla ilgili izlenimler oluşturulabildiği gibi mekanlar ve yerlerle ilgili de intibalar edinebileceğinin farkına varma. İnsan-çevre etkileşimi hakkında yorum yapabileme.	Sınıf tartışmalarına karşı ilgili ve istekli olma. Topluluk önünde etkin bir şekilde konuşabilme ve fikirlerini anlatabilme.	
	Bölüm 2- Sosyal Algı	Çevreyi algılama ve tanımlama Mekan özelliklerini tespit etme. Seçilen mekanları tanıyıp tarif etme. Detayların farkına varma. Bakma ve görme ilişkisinin farkına varma. Seçilen mekanlarla ilgili izlenimleri ve duygularını ifade edebilme. Çevredeki kültürel ve sosyal özelliklerin farkına varma.	Araştırma ve inceleme konusunda isteklilik gösterme. Kişisel, bağımsız çalışmalara karşı istekli ve girişimci olma. Verilen görev ile ilgili sorumluluk alma ve yerine getirmek için gereklilikleri takdir etme. Tarih ve kültürün önemini kavrama ve değer verme.	Topluluk önünde duyu ve düşüncelerini rahatça sözlü ifade edebilme. İzlenimlerini farklı biçimlerde aktarabilme (şiişsel ve masalsi anlatımlar). MS Word, Power Point, Movie maker yazılımlarını sunumlarında etkin bir şekilde kullanma. Konu ile ilgili etkili bir sunum hazırlayabilme.

ÖNERİLER :

- Öğrenci merkezli bir yaklaşımla, öğretmenin “anlatan” pozisyonundan çok öğrencileri yönlendiren ve yüreklendiren bir rehber gibi hareket etmesinin sağlanması gerekmektedir.
- Öğrencilere grup çalışmalarının önemi ve kazanımları açıklanmalıdır. Mimarlığın da kolektif bir grup çalışması olduğu vurgulanmalıdır.
- Grup çalışması için yapılacak olan araştırmalarda öğrenciler, yapı endüstrisi içinde yer alan meslek adamları ile yüzyüze görüşmelere yönlendirilmeli ve yüreklendirilmelidir.
- Bireysel çalışmalarda öğrenciler, kendilerini ifade edebilecekleri, izlenimlerini aktarabilecekleri yöntem ve teknikler konusunda (şiişsel, edebi anlatımlar, müzik, video) özgür bırakılmalı ve yüreklendirilmelidir.
- Gerek grup çalışması gerekse bireysel çalışmalarda sunumların rahat yapılabileceği uygun ortam, mekan ve teknoloji sağlanmalı ve öğrenciler motive edilmelidir.
- Öğrenciler yapılacak olan çalışma ile ilgili önceden detaylı şekilde bilgilendirilmelidir.

Tablo 3. Kentsel-Çevresel Psikoloji alanı sonuç ve önerileri

KENTSEL-ÇEVRESEL PSİKOLOJİ ALANI				
AKTİVİTE 6 (Grup Çalışması)	Bölüm 1 -Doğal ve kentsel (yapılı) çevre	Beyin fırtınası çalışması ile grup içinde fikirlerini rahatça ifade edebilme. Bireylerin yaşamını yönlendirip tanımlayan doğal ve yapılı çevrenin özelliklerini tespit etme ve karşılaştırabilme. Yaşadıkları çevrenin insanların davranışlarını nasıl etkileyip yönlendirdiğini anlatabilme. Çevre-davranış etkileşimini anlayıp yorumlayabilme. Kalabalık, gürültü, yüksek binalar ve yapılaşma, bunların getirdiği sorunlar ile, bu etmenlerin insanlar üzerindeki etkilerini çevre-davranış etkileşimi, çevre psikolojisi kapsamında irdeleyip tartışabilme.	Beyin fırtınası çalışmalarında grup arkadaşları ile işbirliği. Grup çalışması süresinde sorumluluk alma ve gereklilikleri yerine getirme. Grup çalışmalarına katılımında istekli olma. Grup çalışması için arkadaşlarını organize etme ve çalışmanın sürekliliğini sağlama. Doğal çevre ve yapılı çevre özelliklerini karşılıklı olarak değerlendirme.	Grup çalışmasına etkin biçimde katılma. Topluluk önünde etkin bir şekilde konuşabilme ve fikirlerini anlatabilme. Çalışma sonuçlarını ve bulgularını sınıf geneline sözlü olarak sunma.
	Bölüm 2 Doğal ve kentsel (yapılı) çevre (Kampüs Araştırması)	Kollektif bir grup çalışması içinde yer alabilme. Araştırma yapabilme ve örneklerden yararlanma kendini ifade etme, eleştirilene karşı çalışmalarını savunabilme. İnsan-çevre-davranış etkileşimini kavrama ve yorumlayabilme. Doğal çevre ve yapılı çevre ile ilgili problemleri kampüs bazında tartışabilme. Çevreyi algılayabilme ve yorumlama. Eleştirel düşünme. Kullanıcı gereksinimlerini çevresel özelliklerle karşılaştırmalı olarak yorumlama.	Grup çalışmalarına katılımında isteklilik. Kollektif grup çalışmasının önemini kabul etme. Grup çalışması için arkadaşlarını organize etme ve çalışmanın sürekliliğini sağlama. Araştırma ve inceleme konusunda isteklilik gösterme. Grup çalışmalarına karşı istekli ve girişimci olma. Verilen görev ile ilgili sorumluluk alma ve yerine getirmek için gereklilikleri takdir etme. Eleştirel düşünebilme.	Grup çalışması içinde yer alıp bireysel olarak aktif bir şekilde araştırmaya ve incelemelere katılma. Alan çalışmalarında kullanıcılarla görüşme ve raporlar yapma ve bunları sınıfta sunma. Çalışma sonuçlarını ve bulgularını sınıf geneline sözlü olarak sunma. MS Word, Power Point, Movie maker yazılımlarını sunumlarında etkin bir şekilde kullanma.
	Kişisel mekan, egemenlik alanı, mahremiyet kavramları ve mekan tasarımındaki rolü	İnsanların davranışlarını yönlendiren kişisel mekan, mahremiyet ve egemenlik alanı kavramlarını tanımlama. Çevreyi bu kavramlar ışığında yorumlama. Bu kavramları insan-çevre-davranış etkileşimi içinde ilişkilendirme. Bu kavramların mekan tasarımındaki rolünü tartışma ve yorumlama.	Sınıf tartışmalarına karşı ilgili ve istekli olma. Öğretici ve sınıf arkadaşları ile tartışmalara katılım. Sınıf çalışmasına, tartışılan konuya geçmiş deneyimlerini katarak örneklerle katkı ve destek olma. Bu kavramları kendi yaşam çevresinde sorgulama.	Bireysel olarak aktif bir şekilde araştırma ve inceleme yapma. MS Word, Power Point, Movie maker yazılımlarını etkin bir şekilde kullanma. Fikirlerini seçtiği sunum yöntemini kullanarak ifade edebilme.

ÖNERİLER :

- Öğrenci merkezli bir yaklaşımla, öğretenden "anlatan" pozisyonundan çok öğrencileri yönlendiren ve yüreklendiren bir rehber gibi hareket etmesinin sağlanması gerekmektedir.
- Öğrencilere grup çalışmalarının önemi ve kazanımları açıklanmalıdır.
- Beyin fırtınası çalışmalarının yapılabilmesi için grupların rahat çalışabilecekleri uygun ortam, mekan ve teknoloji sağlanmalıdır.
- Gerek grup çalışması gerekse bireysel çalışmalarda sunumların rahat yapılabileceği uygun ortam, mekan ve teknoloji sağlanmalı ve öğrenciler motive edilmelidir.
- Öğrenciler yapılacak olan çalışma ile ilgili önceden detaylı şekilde bilgilendirilmelidir.
- Kişisel mekan, mahremiyet, egemenlik alanı konuları ile ilgili yapılacak araştırmalarda, öğrenciler gözlem yapma, çevrelerindeki insanlarla-kullanıcılarla görüşme ve bilgi edinmeye yönlendirilmelidir.

kilendirilmesi açısından bir olumsuzluk yaşanmamıştır. Alınan sonuçlar, öğrencilerin performansları ve edindikleri eğitim kazanımlarının sürecin başındaki beklen-

tilerle örtüştüğü gözlemlenmiştir. Bu model gelişmeye açık bir yapıda ve kurguda olduğu için farklı uygulamaları ve kullanıcıların, kendi yorumlarını da katarak değişik

Tablo 4. Algı Psikolojisi alanı sonuç ve önerileri

ALGI PSİKOLOJİSİ ALANI			
AKTİVİTE 7	Algı Psikolojisi-Duyum ve algılama	Duyul, duyum ve algı kavramlarını tanımlama. Algılamanın ne anlama geldiğini ve nasıl oluştuğunu anlatma. Duyusal süreç ve algılama süreci ilişkisini açıklama. Algılamayı etkileyen etmenleri sıralama. Görsel hafıza ve görsel hafızanın zenginleşmesinin mimarlar için öneminin farkına varma.	Sınıf tartışmalarına karşı ilgili ve istekli olma. Öğretici ve sınıf arkadaşları ile tartışmalara katılım. Bu kavramları kendi yaşam çevresinde sorgulama.
AKTİVİTE 8 (Bireysel Çalışma)	Algı Psikolojisi- Algısal organizasyon Gestalt Teorisi- Gruplama İlkeleri	Bir mimar için algılamanın önemini açıklayabilme. Daha çok psikoloji biliminin çalışma alanı içinde olduğu düşünülen algılama kavramının, bir mekanın vurgulanmasında mimarlık disiplinin de vazgeçilmez bir bileşeni olduğunu açıklayabilme. Gestalt Teorisi'nin formun ve mekanın üç boyutlu algılamasındaki önemini açıklama. Bakma ve görme arasındaki farkı kavrama.	Gruplama ilkelerinin sanat ve mimari tasarımdaki önemini örneklerle anlatma. Sınıf tartışmalarına karşı ilgili ve istekli olma. Öğretici ve sınıf arkadaşları ile tartışmalara katılma. Gestalt Teorisi, gruplama ilkelerini mimari tasarım bazında ilişkilendirip değerlendirme. Bu kavramları kendi yaşam çevresinde sorgulama.
AKTİVİTE 9	Bölüm 1 - Mekan algılaması Derinlik Algısı	Kavram olarak derinlik algısını tanımlama. Derinliğin algılanmasında etken olan unsurları (göreceli büyüklük, örtüşme, yükseklik, perspektif, örüntü gradyanı, hareket paralaksı, atmosferik perspektif) tanımlama. Sanatta ve mimarlıkta derinlik algılamasını karşılaştırmalı olarak açıklama ve yorumlama.	Sınıf tartışmalarına karşı ilgili ve istekli olma. Öğretici ve sınıf arkadaşları ile tartışmalara katılma. Derinlik algılamasını mimari tasarım bazında değerlendirme. Bu kavramları kendi yaşam çevresinde sorgulama.
	Bölüm 2 - Mekan algılaması İnsan-Çevre-Davranış etkileşimi	Mekan algılamasında duyumusal süreç ve algısal süreç aşamalarını karşılaştırarak açıklama. Mekanda kullanılan renk ve doku özelliklerinin kullanıcılar üzerindeki psikolojik etkilerini yorumlama. İnsan – çevre – davranış etkileşimi çerçevesinde mekan algılaması ve mekanların insanlar üzerindeki psikolojik etkilerini açıklayıp tartışma.	Mekan algılamasının mimari açıdan önemini kavrayıp değerlendirmek. Konu ile ilgili sınıf tartışmalarına karşı ilgili ve istekli olma. Araştırma ve inceleme konusunda isteklilik gösterme. Tartışılan konuları kendi yaşam çevresinde sorgulama.
ÖNERİLER :			
<ul style="list-style-type: none"> • Çalışmalar sesli ve görsel (power point, video, müzik) malzeme ile desteklenmelidir. • Öğrenciler yapılacak olan eskiz çalışmaları ve araştırma-dosya hazırlanması ve formatı ile ilgili önceden detaylı şekilde bilgilendirilmelidir. • Mekan algılaması konusunda özellikli mekanlara (konser-konferans salonu, amfityatro gibi) inceleme gezileri düzenlenmelidir. 			

açılımlar yapabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın konusu ile ilgili gelecekteki araştırmalar için bir yöntem önerisi olarak; model ve program, bir deney bir kontrol grubu oluşturularak başka uygulayı-

cılar tarafından da denenebilir. Sadece deney grubuna eğitim programı uygulanıp, her iki grup arasındaki farklılıklar değerlendirilip yorumlanabilir ve modelin-programın geliştirilmesi için öneriler ortaya konabilir.

Diğer taraftan, uygulama süreci değerlendirildiğinde, önceki bölümlerde açıklanan olumlu yönlerinin yanında, öğrenci sayısı dolayısıyla bazı zorlukların yaşandığı gözlemlenmiştir. Program seksen kişilik bir gruba uygulanmıştır. Özellikle beyin fırtınası çalışmalarında grupların birbirlerinden etkilenmeden rahat çalışmalarına imkan verecek ortam ve mekan sağlamada zorluk yaşanmıştır. Aynı şekilde, sayılarının fazla olması nedeniyle bütün grupların sunum yapabilmeleri de sıkıntı yaratabilmektedir. Böyle bir durumda haftada üç saat olan ders süresinin uzatılması gereği ortaya çıkmıştır. Kalabalık gruplarla çalışılması sözkonusu olduğunda, bundan sonraki uygulayıcılara önerilen, öğrencilerin küçük gruplara ayrılarak eşgüdümlü bir şekilde yürütülmesidir. Edinilen deneyimden sonra, aktivitelerin dört veya beş çalışma grubu içerecek şekilde, otuz-kırk kişilik bir öğrenci sayısı ile üç saat üzerinden yürütülmesinin verimli olacağı düşünülmektedir.

Model ve eğitim programının gelişmeye açık bir yapıda olduğu daha önce belirtilmiştir. Bu doğrultuda, gelecekteki uygulama ve araştırmalar için farklı yöntem önerileri geliştirilebilir. Örneğin,

- “İnsan ve Davranış Mekanizması” alanı çerçevesinde, bu çalışmanın kapsamında, beyin fırtınası çalışmaları yapılmıştır. Farklı bir yöntem önerisi olarak, öğrenciler, insan gereksinimleri ve kullanıcı gereksinimleri ile ilgili çalışmalarında, çevrelerindeki insanlar/kullanıcılarla görüşme, söyleşi veya anket yapmaya yönlendirilebilir.

- Önerilen program içeriğinde, kullanıcı-çevre bağlamında, öğrencilerin her gün deneyimledikleri fakülte binası alan çalışması olarak ele alınmıştır. Bu alan çalışması kapsamında çeşitlemeler yapılabilir; yaşadıkları yerler (ev, yurt ortamı gibi) konu alınabilir.

- “Sosyal Psikoloji” alanında, kolektif bir grup çalışması olarak mimarlık aktivitesi konusu dahilinde, yapı endüstrisi içinde yer alan mimarlar ve ilgili meslek adamları davet edilebilir. Bu uzmanların seminer ve söyleşilerle tecrübelerini, bilgilerini öğrencilerle paylaşmaları sağlanabilir. Eğitimlerinin ilk yılında yaşayacakları bu deneyim, öğrencilerin mimarlık mesleğine bakış açılarını iyi yönde etkileyecektir.

- Sosyal algı, izlenim oluşturma konusundaki aktivite, bu çalışmada da olduğu gibi sosyal-kültürel özelliklere sahip alanlarda gerçekleştirilebilir.

- Önerilen program içeriğinde, “Kentsel-Çevresel Psikoloji” alanında, doğal ve yapı çevre özellikleri ve problemleri ile ilgili beyin fırtınası çalışması yapılmıştır. Bir uygulama önerisi olarak, öğrenciler çevrelerindeki insanlarla konu ile ilgili görüşme ve söyleşi yapmaya

yönlendirilebilir. İnceleme gezileri düzenlenebilir.

- Bu çalışmada, “Kentsel-Çevresel Psikoloji” çerçevesinde, alan çalışması olarak üniversite kampüsü ele alınarak eleştirel bir yaklaşımla irdelenmiştir. Aynı düşünceyle, bulunulan kentin sosyal-kültürel açıdan özellikli bölgeleri çalışma alanı olarak seçilebilir.

- “Algı Psikolojisi” alanı, çevresel-mekansal algılama konusu dahilinde, literatür araştırmalarında örnekleri görüleceği üzere, öğrenciler gruplar halinde kentin çeşitli bölgelerinde dolaştırılarak taslak harita çizme çalışmaları (Zihinsel imgeler yoluyla bilişsel haritalar)²³ yapılabilir.

- Ek 1’de bazı mimarlık bölümlerinin müfredatlarında yer alan benzer içerikteki derslerin dökümleri verilmiştir. Bu derslerin haftalık programları detaylı bir şekilde araştırılarak, “Mimarlık Psikolojisi” dersine katkısı olabilecek çıkarımlar yapılabilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada bir çok üniversitenin mimarlık fakültelerinde genellikle ayrı derslerin içeriğinde müfredata dahil edilen Sosyal Psikoloji, Çevresel Psikoloji ve Algı Psikolojisi konularının mimarlık kavramları ile örtüşürdüğü bir model önerilmiştir. Model çerçevesinde geliştirilen “Mimari Psikoloji” programı, mimarlık fakülteleri müfredatına zenginlik katarak, eksikliği duyulan mimarlık psikolojisi, mimarlık ve psikoloji ilişkisi ile bunların tasarıma yansımaları konularını tamamlayıcı niteliktedir. Bu içerikle, geliştirilebilir bir model ve eğitim programı olarak müfredata dahil edilmesi sondaj niteliğindeki uygulamalar ve çalışmalarda gözlemlenen, öğrencilerin elde ettiği başarılarından ötürü uygun görülmektedir.

Mimarlık eğitimine yeni başlayan öğrencileri mimarlık psikolojisine hazırlamak üzere geliştirilen eğitim programının, mekan tasarımının merkezindeki insan faktörü, insanın doğası, özellikleri ve psikolojik yapısı, çevresi ile etkileşimi, insan mekan ilişkileri, mekanların insanı nasıl etkilediği, bütün bunların sonucunda mimar olarak mekanı tasarlarlarken nelerin göz önünde bulundurulması gerektiğinin öğrenciler tarafından algılanması açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, “Mimarlık Psikolojisi” programının, mimarlık eğitiminin ilk yılında zorunlu ders olarak uygulanması uygun bulunarak önerilmektedir.

Kaynaklar

1. Alsaç, Ü. (2001) “Daha İyi Bir Mimarlık Eğitimi Konusunda Bir Düş(ünce)”, TMMOB Mimarlar Odası-Mimarlık Eğitim Kurultayı, Y.T.Ü., İstanbul.
2. Arcan, E.F., Evci, F. (1992), Mimari tasarıma yaklaşım. İş-

- tanbul : 2K Yayınevi.s.34.
3. Arkonaç, S. A.(2005), Psikoloji, Alfa Yayınları, 4. Baskı, İstanbul,s.106.
  4. Aksoy, E. (1987). Mimarlıkta tasarım bilgisi. Ankara: Hattiboğlu yayınevi.
  5. Aydın, S. (1992). Mimarlıkta Görsel Analiz, İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fak. Baskı Atölyesi, s.6.
  6. Aydın, S. (1993). Mimarlıkta Estetik Değerler, İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fak. Baskı Atölyesi, s.6.
  7. Ayts, S. (2010). “Mimarlık Formasyonunun Diğer Disiplinlerdeki Önemli Rolü ve Eğitimdeki Yeri”, Mimarlığın Dünü Bugünü Yarını Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde (s.16-28). Selçuk Üniversitesi, Konya. s.39.
  8. Aytuğ, A. (1987). “Mimaride Doku Kullanımının Psikolojik Etkileri Üzerine Bir Araştırma”. Yayımlanmamış doktora tezi, Yıldız Üniversitesi , İstanbul.
  9. Bevevino, M. M., Dengel, J., Adams, K., (1999). “Constructivist Theory in the Classroom: Internalizing Concepts Through Inquiry Learning” The Clearing House, 72 (5), 275-278.
  10. Cüceloğlu, D. (2005). İnsan ve davranışı.İstanbul: Remzi Kitabevi.
  11. De Bono, E. (1993). Serious Creativity: Using the Power of Lateral Thinking to Create New Thinkig. London: Harper Collins.
  12. Doğrusöz, U. (2011), “Work in Progress” Muammer Onat Mimarlık Eğitim Sisteminin Felsefe, İlke, Teknik ve Yöntemlerine Genel Bir bakış”, Tasarım+Kuram dergisi, Cilt 7, s.30.
  13. Hançerlioğlu, O. (1992). Felsefe ansiklopedisi. Cilt 1, İstanbul: Remzi Kitabevi.
  14. İzgi, U., (1999). Mimarlıkta Süreç, Kavramlar-İlişkiler, YEM Yayınları, s.40.
  15. Morval, J., Çevre Psikolojisine Giriş, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1985.
  16. Onur, Z. (1995). Mimarlık eğitiminde Simülasyon Oyunları. Mimarlık Dergisi, Sayı-264.
  17. Taylor, S.E.; Peolau, L. A., Sears, D.O., (2010). Sosyal Psikoloji,İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ankara.
  18. Tezci, E. ve Gürol, A. (2003) “Oluşturmacı Öğretim Tasarımı ve Yaratıcılık”, The Turkish Online Journal of Educational Technology”, Volume 2, Issue 1, s.50-55.
  19. Ulusu Uraz, T. (1993). Tasarlama Düşünme Biçimlendirme. İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
  20. Yürekli, F. (1977). “Çevre görsel değerlendirmesine ilişkin bir yöntem”. Yayımlanmamış doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.
  - pdfviewer/pdfviewer?vid=15&sid=b5df0f29-7e7d-4c2a-811b-77fb9c0bc47%40sessionmgr114&hid=119[Erişim tarihi 19 Şubat 2014]
  2. Imania F., Tabaeianb M. (2012), “Recreating Mental Image With The Aid Of Cognitive Maps And Its Role In Environmental Perception”, 4th International Conference of Cognitive Science (ICCS 2011), Procedia - Social and Behavioral Sciences 32 (2012) 53 – 62, www.sciencedirect.com. [Erişim tarihi 25 Kasım 2013]
  3. Kowaltowski D. C. C. K., Bianchi, G., Teixeira de Paiva V., “Methods That May Stimulate Creativity and Their Use in Architectural Design Education”, International Journal of Technology & Design Education. Nov2010, Vol. 20 Issue 4, p453-476. <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=13&sid=b5df0f29-7e7d-4c2a-811b-77fb9c0bc47%40sessionmgr114&hid=119> [Erişim tarihi 25 Ocak 2014]
  4. MiAK Akreditasyon Koşulları :<http://www.miak.org/index.cfm?sayfa=Akreditasyonkosul> [Erişim tarihi 25 Haziran 2013]
  5. Mikellides, B. (2007). Architectural psychology 1969-2007. The Brookes eJournal of Learning and Teaching. http://bejlt.brookes.ac.uk/article/architectural_psychology_19692007/ [Erişim tarihi 25 Ocak 2012]
  6. Murphy, P., (2009). Higher Education Access/Foundation Courses-A Research Report, http://www.nuigalway.ie/access/documents/access_courses_final_report_3.pdf [Erişim tarihi 10 Kasım 2013]
  7. UNESCO/UIA(2004),Mimarlık Eğitim Şartı,www.uia-architectes.org/image/PDF/CHARTES/CHART_TUR.PDF [Erişim tarihi 25 Ocak 2012]
  8. Yurtkuran Tok, S., Kaplan, I., Taneli, Y., (2010), “Photography in Architectural Education:A Tool For Assessing Social Aspects of The Built Environment”, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Volume 2, Issue 2, Pages 2583-2588. http://ac.els-cdn.com/S1877042810004179/1-s2.0-S1877042810004179-main.pdf?_tid=99ef13e6-9b97-11e3-8ee8-00000aab0f26&acdnat=1393056297_2f52bfba770aff7682b3dec298646c67 [Erişim tarihi 20 şubat 2014]
  9. Ling,Y., Nefs, H. T., Brinkman, W.P., Qu, C., Heynderickx, I.,(2013), “The Effect of Perspective on Presence and Space Perception” PLoS ONE. Nov2013, Vol. 8 Issue 11, p1-18. 18p.DOI:10.1371/journal.pone.0078513. <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=b5df0f29-7e7d-4c2a-811b-77fb9c0bc47%40sessionmgr114&hid=119> [Erişim tarihi 19 Şubat 2014]

İnternet Kaynakları

1. Gibney, A., Moore, N., Murphy, F., O’Sullivan, S.,(2011), “The First Semester of University Life; ‘Will I Be Able To Manage It At All?’”, Higher Education. Sep2011, Vol. 62 Issue 3, p351-366. <http://web.b.ebscohost.com/ehost/>

Anahtar sözcükler: Mimarlık Psikolojisi, Sosyal Psikoloji, Çevresel Psikoloji, Algı Psikolojisi, Mimarlık Eğitimi.

Key words: Architectural Psychology, Social Psychology, Environmental Psychology, Architectural Education.

EK 1

ÜNİVERSİTE	DERS ADI	DERS İÇERİĞİ
KKTC DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ	İnsan ve Sosyal Faktörler (Zorunlu) (2.Dönem)	Mimari tasarımda insani aktif ve değişken, mimari ve statik, ve fiziksel faktörler incelenmektedir. Bu derste vurgulanan kısım antropomorfik, sosyal ve davranış biçimleri ve sosyal normlar etikler ve insan formunun mekanla etkileşimidir. Referans olarak çalışmalarda insan hareketleri ve davranışları alınmaktadır.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ	Çevre ve İnsan (Seçmeli)	Çevre ve insan ilişkisi. Çevre ve insanın kendi varlık alanlarındaki olgular. bir arada varolmanın koşulları. Karşılıklı ilişkiler ve etkileşimler. "Barınak" a dair kavram ve açılımlar. Zamanın ve mekanın sürekliliği. Gereksinimler, etkinlikler ve tepkiler. Etkinlik alanları ve sınırlar. İnsanın özellikleri: antropometrik ve ergonometik. Yaşamın sürekliliği için çevresel bilgi.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ	Konut-Kullanıcı İlişkisinde Psikolojik Kavramlar (Seçmeli)	İnsan-çevre ilişkisine yönelik kuramlar, insan ihtiyaçlar seti, mekan kullanımında mahremiyet, egemenlik alan, savunulabilir alan, sahiplenme, güvenlik, kalabalık, yunluk vb. kavramlar, bu kavramların mekan kullanımında ve insan davranışındaki etkileri.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ	Mimarlıkta Mekan Kavramı (Seçmeli)	Mimarlık Tarihinde Mekan Kavramı / Mekanın Tanımı / Mekanı Oluşturan Öğeler / Mekan Geometrisi / Mekanın Boyutları ve Mekanda Oran / Fonksiyon ve Mekan İlişkisi / Mekan Algılaması / Mekanda Hareket Mekanda Yön / Kültür ve Mekan İlişkisi / Zaman Mekan ve Mimarlık.
	Mimari Çevre ve Psikoloji (Seçmeli)	İnsan davranışı, çevre-mekan etkileşimi, davranış-çevre ilişkisine yönelik kavram ve kuramlar. Kalabalık, yoğunluk, mahremiyet, güvenlik, kişisel mekan, egemenlik alanı vb. kavramları ve mekan kullanımına etkileri. Yakın çevreinsan-etkinlik ilişkisi ve psikolojik temelleri. Mimari tasarımda görsel organizasyon ve insan psikolojisi faktörü.
YAŞAR ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ	İnsan ve Çevre (Seçmeli)	Bu ders insan davranışlarını yapılaşmış çevre içinde ele almaktadır. Özel ve kamuya açık mekanlarda mekan algılama ve bilişim, mahremiyet, mekanın algılanması ve kavranması mülkiyet gibi çevresel psikoloji ile ilgili kavramlar incelenmektedir. İnsan ve Çevre dersi insanoğlunun iş ve günlük yaşamda kullandığı ürünler, donanımlar, mekanlar, yöntemler ve çevresi ile ilgili konulara yoğunlaşmaktadır. Bu dersin amacı öğrencilerin, iç mimarlıkta yaratıcılık ve problem çözme yeteneklerini geliştirmektir. İç Mimarlık daha ağırlıklı olarak tasarımın ölçek yönüyle ilgilendiğinden, derste, özel, estetik, fonksiyonel ve psikolojik sorunlara yer verilecek ve mekanların özgün niteliği dersin içeriğini oluşturacaktır.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	Mekan ve İnsan	İnsanın yaşadığı mekanları tarif etmesi ve üretmesi, bireysel ve toplumsal süreçlerin eşlik ettiği bir eylemdir. Bu ders biyolojik düzeyden başlayarak mekanla insan arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin yansıdığı psikolojik sosyal ve kültürel süreçleri kapsayacaktır.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	Çevre-insan Faktörleri (Zorunlu) (2. Dönem)	Yapısal çevrenin biçimlenmesini belirleyen sosyal, kültürel faktörlerin dışında en önemli faktör doğal çevredir. Yapısal çevre insanın ihtiyaçları doğrultusunda şekillenir. Mimari ile insan ve çevre arasındaki karşılıklı ilişkinin ve iklim, topografya ve su öğelerinin yapıların biçimlenmesi üzerindeki etkilerinin ortaya konulması amaçlanır. Çevre ile ilgili temel kavramlar, çevre sorunları, insan çevre ilişkileri, mekan ve kamusal mekan kavramı, topografya, iklim ve su faktörlerinin mimari tasarım üzerindeki etkileri dersin içeriğini oluşturur.

EK 1 (Devamı)

ÜNİVERSİTE	DERS ADI	DERS İÇERİĞİ
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ	Mimarlık ve Psikoloji (Seçmeli)	İnsan gereksinimleri ve psikolojik temelleri. İnsan çevre ilişkisine yönelik kuramlar. İnsanın çevre içindeki davranışları. Mekan kullanımında mahremiyet, güvenlik, kişisel mekan, egemenlik alanı, vb. kavramlar. Mimari tasarım süreci ve psikolojik temelleri. Temel kavram ve kuramlar. Problem çözme yaratıcı/mantıksal süreçler, teknikler, tekniklerin uygulanması.
İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ	Sosyal Bilimin İlkeleri I (Zorunlu) (1.Dönem)	Bilimsel bilginin doğası ve sosyal bilimlerle ilgili genel bilgilerin yanı sıra antropoloji, sosyoloji, psikoloji, sosyal psikoloji, siyaset bilimi ve ekonomi disiplinlerinden seçilmiş konular dersin içeriğini oluşturacaktır.
İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ	Mekansal Algı ve Temsil (Seçmeli)	Psikoloji ve felsefe alanında gelişmiş olan algı teorilerinin ve başat vaka çalışmalarının açıklanması: Gestalt Teorisi, Algısal Ekoloji Teorisi, İşlemsel Algı Teorisi; Görsel, İşitsel, Dokunsal ve Kokuya dayalı algı ile mekanı oluşturan fiziksel öğeler ve mekan içindeki eylemlerin ilişkisine odaklanan deneysel çalışmalar; Çağdaş sanat ve algısal deneyler; Bütüncül algı ve mekansal hafıza; Mekansal ve Algısal katmanların çözümlenmesi ve temsili.
	Çevresel Psikoloji (Seçmeli)	İnsan çevre ilişkilerini oluşturan temel kavramlar; Mekan planlamasının ve fiziksel niteliklerinin psikolojik ve toplumsal davranışlara etkileri.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ	Çevre Davranış Bilgisi (Zorunlu) (2. Sınıf)	İnsan ve çevre uyumu. Algılama, bilme ve davranma biçimleri. Mekansal davranış ve kalıpları. Bina görevi, güvenlik, simgesellik, biçimsel estetik, toplumsal ilişki gibi tasarım parametrelerinin aktarılması. Yer kimliği olarak mimarinin ele alınması. Mimarinin diğer sanatlardan önemli farklarının belirtilmesi. Mimarinin gerçek yaşamı barındırma özelliğinin vurgulanması. Toplumların dünya görüşüne göre farklılaşması. Mimarinin temel öğeleri: zemin ve özellikleri, belirleyiciler, işaretler, odaklar, engeller, çatılar, geçişler, boşluklar, köprüler. Mimarinin dönüştüren öğeleri. Işık (doğal/yapay), havalandırma, ses, koku, doku, ölçek ve zaman. Mimaride birden çok şey yapan öğeler: duvarlar, çatılar, döşemeler, sütunlar, merdivenler. Mimaride eğitim kullanımları ve açılımlar. Mimaride vaziyet planları: olanı kullanma (oyuklar, tepeler, ağaçlar, kayalar, doğal nişler, diğer binalar, yıkıntılar/kalıntılar ve semboller. İlkel yer tipleri. ateş/şömine, yatak, sunak ve sahne. Mimarinin çevreleme özelliği. Mimarlıkta geometri, görüş açıları (içine alma/öteleme), antropometri, 6 yön ve merkez. Mimaride ideal geometri kavramı. Mimaride sosyal mekan.

EK 2

AKTİVİTE AÇILIMLARI	
AKTİVİTE 1 (GRUP ÇALIŞMASI)	<p>İnsanın doğası, insan gereksinimleri ve bunların tasarıma yansımaları kapsamındaki çalışmalar on, onbeş kişilik gruplar halinde, öğrencilerin, daha önce deneyimlemediklerini belirttikleri "beyin fırtınası" yöntemi kullanılarak işlenmiştir. Öğrencilerden, insan gereksinimlerini bu yöntemle irdeleyerek maddeler halinde yazmaları istenmiştir. Beyin fırtınası sürecinin tamamlanmasından sonra, öğrencilere, Maslow'un gereksinimler hiyerarşisindeki başlıklar gelişigüzel bir sıralama ile verilmiş, grup çalışması sürecinde ise maddeler halinde elde ettikleri insan gereksinimlerini bu başlıklar altında gruplamaları ve kendilerine göre, en yaşamsal-zaruri olandan, en üst düzey-seçkin olana doğru sıralamaları istenmiştir.</p> <p>Tamamlanan çalışmanın ardından, grup temsilcilerinden, gruplama ve hiyerarşik sıralamalarını diğer arkadaşları ile paylaşımları ve ortaya çıkacak farklılıkları tartışmaya açmaları istenmiştir.</p>
AKTİVİTE 2 (GRUP ÇALIŞMASI)	<p>"Kullanıcı gereksinimleri", bir başka deyişle, bir mekanın kullanıcısı olarak insanın o mekandan, optimumda yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak üzere neler beklediği konusunda araştırma yapmaları ve grup üyeleri ile biraraya gelerek, bulgularını paylaşımları, diğer gruplarla karşılaştırma ve fikir alışverişi yapmak üzere hazırlanmaları istenmiştir.</p> <p>Öğrencilere çalışmalarına başlarken, kullanıcı gereksinimlerinin iki grupta toplanabileceği ipucu olarak belirtilmiş, "fiziksel gereksinimler" ve "psiko-sosyal gereksinimler" terimlerini anahtar olarak kullanarak, araştırmalarını bu yönde yoğunlaştıracakları vurgulanmıştır.</p> <p>Öğrencilerin, insan-mekan ilişkilerini ve insanın mekana karşı davranışını tanıma yolunda katıldıkları bu aktivitede kendilerine verilen ipuçlarını değerlendirerek, hafta içinde, araştırmalarını yaptıktan sonra, grup içi fikir alışverişleriyle elde ettikleri sonuçları içeren ve "fiziksel kullanıcı gereksinimleri" ile "psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri" temeline dayandırdıkları çalışmalarını diğer gruplarla paylaşmışlardır.</p> <p>Kullanıcı gereksinimlerinin mekan tasarımına nasıl yansıdığı konularının irdelenmesinin hemen ardından, öğrencilerden, oluşturdukları gruplarla birlikte, alan çalışması olarak, üniversite ortamında en yakın çevrelerini oluşturan mimarlık fakültesi binası ve çevresini, kendileri de birer kullanıcı olarak, kullanıcı gereksinimleri (fiziksel ve psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri) açısından diğer gruplarla paylaşacak şekilde irdemeleri istenmiştir. Bunu gerçekleştirirken, gözlem, fotoğrafçılık, diğer kullanıcılarla (öğrenciler, öğretim görevlileri ve diğer çalışanlar) röportaj gibi yöntemleri kullanabilecekleri vurgulanmış, sunuş tekniği ile ilgili tercihleri kendilerine bırakılmıştır.</p>
AKTİVİTE 3	<p>Aktivite 3 içeriğinde, insanların birbirlerinin duygularını anlama ve iletişimlerinde kullandıkları, kişilerin söyledikleri yani "dil", sesin yüksekliği, perdesi, çekiminin etkisi ve günlük yaşamda farkında olmadan çok etkili bir biçimde kullanılan sözsüz bir iletişim aracı olarak yüz ifadesi, göz teması ve vücut hareketlerini içeren "beden dili" konuları işlenmiştir.</p> <p>Öğrencilerin de bire bir yer aldığı, film, fotoğraf, slayt gibi görsel malzeme destekli olarak işlenen derste, insanın hayatı boyunca farkında olmadan günlük beden dilini etkili bir biçimde kullandığı, olaylara ve durumlara karşı kendiliğinden tepki veren bedenini kelimeleri kontrol edemediği gibi kontrol edemediği, bunun da sosyal yaşamda, bireyler arası iletişimde çok önem kazandığı, medyadan da örneklemelerle vurgulanmıştır.</p> <p>Bunlara ek olarak, beden dilinin, aynı zamanda, bir mimarın öğrencilik ve meslek hayatı boyunca, mesleğinin gereği olarak, topluluk önünde kendini en iyi şekilde ifade etmek ve fikirlerini başkalarına benimsetmek üzere bilmesi gereken sözsüz bir iletişim biçimi olduğu bilinciyle, etkili konuşma, hitap ve sunuş teknikleri açısından önemi, medyadan örneklemelerle de vurgulanmıştır.</p> <p>Öğrencilerin de bire bir dahil edildiği beden dili ile ilgili aktivitenin ikinci bölümünde, insan bedeninin bir dili olduğu ve kendisiyle ilgili diğer insanlara farkında olmadan da olsa bilgi ve mesaj ilettiği gibi, mimarlığın da şekillenmiş toplumsal değerlerden oluşan bir dili olduğu ve her toplumda kendisine özgün bir yapısının bulunduğu açıklanmıştır. Çalışma, görsel malzeme kullanılarak, tarihsel gelişimi içinde üsluplardan, çağdaş mimar ve mimari eserlerden de örneklemelerle desteklenmiş, mimaride karşılaşılan Klasik, Barok, Modern ve Postmodern gibi oluşumların, mimari dilin değişik semantik modelleri olduğuna dikkat çekilmiştir.</p>
AKTİVİTE 4 (GRUP ÇALIŞMASI)	<p>Aktivite 4'te, öğrencilerden grup çalışması olarak, yapı endüstrisi içinde, bir yapının ortaya çıkmasında, mimarla birlikte hangi iş kollarından, kimlerin yer aldığı ve ne şekilde katkı koydukları, mimarın bu kolektif çalışma sürecindeki rolü konusunda araştırma yapmaları ve diğer gruplarla paylaşımları istenmiştir. Bu amaçla, öğrenciler, literatür araştırmasına ek olarak, ilgili meslek gruplarından kişilerle ve uzmanlarla görüşmeye yönlendirilmişlerdir. Öğrenciler, aralarında işbölümü yaparak, araştırmalarına dayandırdıkları, mimar-kullanıcı, mimar ve yapı endüstrisinde yer alan diğer meslek adamları arasındaki iletişim ve diyaloglara da yer verdikleri simülasyon oyunlarına da yer verilmiştir.</p>

EK 2 (Devamı)

AKTİVİTE AÇILIMLARI	
AKTİVİTE 5 (BİREYSEL ÇALIŞMA)	<p>Sosyal psikolojinin temel konularından biri olan Sosyal Algı konusu dahilinde, toplum içindeki bireylerin birbirlerini algılamaları ve etkileşimlerinde etkili olan, insanlarla ilgili izlenim oluşturma, bireylerin diğer insanlarla ilgili yargıları, bu yargıları etkileyen faktörler işlenmiştir. Görsel malzeme (Film, fotoğraf) kullanılarak ve örneklemelerle de desteklenen aktivite, öğrencilerin katılımı da sağlanarak amaçlanana uygun bir şekilde gerçekleştirilmiştir.</p> <p>Aktivitenin ikinci bölümünde, kampus dışı alan çalışması olarak, öğrenciler belli mekanlara yönlendirilerek, bu mekanlarla ilgili izlenimlerini kendilerinin seçeceği bir sunuş yöntemiyle, arkadaşları ile paylaşımları istenmiştir. Öğrencilerin bireysel olarak yapacakları alan çalışması için seçilen mekanlar, Lefkoşa, Girne ve Mağusa bölgelerinden seçilmiştir. Bunlar arasında Lefkoşa surlar içinde Arabahmet Mahallesi, Selimiye Camii, Büyük Han, Sarayönü gibi mekanlar, Girne bölgesinde, Girne Limanı, Mağusa bölgesinde, Namık Kemal Meydanı ve çevresi bulunmaktadır. Bu mekanların seçilmesinin nedeni, tarihsel ve mevcut sosyal yapı açısından özellikli bölgeler olmasıdır.</p>
AKTİVİTE 6 (GRUP ÇALIŞMASI)	<p>Aktivite 6 kapsamında, bireylerin yaşamını yönlendirip tanımlayan doğal ve yapılı çevrenin özellikleri, yaşadıkları çevrenin insanların davranışlarını nasıl etkileyip yönlendirdiği, kalabalık, gürültü, yüksek binalar ve yapılaşma, bunların getirdiği sorunlar ile, bu etmenlerin insanlar üzerindeki etkileri, diğer bir deyişle çevre-davranış etkileşimi, Çevre Psikolojisi kapsamında irdelenmiştir.</p> <p>Burada öğrencilerden, doğal çevrenin özelliklerini, problemlerini, kentsel (yapılı çevre) özellikleri, kentsel problemleri, kent yaşamı ve kentli olma özellikleri ve problemlerini, çevre-davranış etkileşimi açısından, diğer grup üyeleri ile birlikte kolektif bir grup anlayışı içinde, beyin fırtınası yaparak tartışıp yorumlayıp kaydetmeleri istenmiştir. Bunun sonucunda yapılan çalışmaların değerlendirmesi yapılmış, çevre, çevre-davranış etkileşimi, bireylerin yaşadıkları çevrenin davranışları üzerindeki etkileri çevre psikolojisi kapsamında incelenerek özetlenmiştir.</p> <p>Çevre-davranış etkileşimi kapsamında mekan tasarımı alanında, tasarımı doğrudan etkileyen, sosyal, davranışsal ve psikolojik etmenler de göz önünde bulundurulurken, insan ve çevre arasındaki karşılıklı etkileşimlerin iyice anlaşılması amacıyla; sosyal yaşam ve bunun fiziksel çevreyle olan ilişkisini analiz etmek için grup çalışması olarak, doğal ve yapılı çevrenin örtüştüğü alanlardan biri olan kampüs çevresindeki, açık ve kapalı mekanlarda araştırma yapmaları; mekanların özelliklerine göre insanların davranışlarını nasıl etkileyebileceği, belli mekanların neden daha fazla kullanıldığı, bu mekanlardaki yaşamı etkileyen faktörlerin neler olduğu, bunların kullanımı nasıl ve ne dereceye kadar etkilediği konuları, insan ve kullanıcı gereksinimleri bağlamında ele alarak değerlendirmeleri istenmiştir. Alan çalışmasında öğrenciler, insanlarla karşılıklı söyleşi ve röportaj yapma gibi araştırma ve belgeleme yöntemlerini de kullanarak her gün kendilerinin de birer kullanıcı olarak deneyimledikleri kampüs içindeki çeşitli mekanları çevre-davranış etkileşimi temelinde irdemişler, mekanların özelliklerine göre insanların davranışlarını nasıl etkilediği, örneğin belli mekanların neden daha fazla tercih edildiği, bazı mekanların az kullanılan veya hiç kullanılmayan mekanlar haline dönüştüğü, bu durumu etkileyen olası faktörlerin neler olduğu konularında yaptıkları alan çalışmalarını bilgisayar ortamında sunarak diğer gruplarla paylaşmışlardır.</p> <p>Aktivitenin devamında, çevresel psikolojinin temel kavramlarından, bireyler arası davranış özellik ve belirleyicilerinden olan kişisel mekan, egemenlik alanı ve mahremiyet kavramları ve mekan tasarımındaki rolü işlenmiştir. Film ve görsel malzeme kullanılarak, tartışma, yorum, drama şeklinde öğrencilerin de birebir katıldığı aktivite sürecinde, diğer türlerde içgüdüsel özelliği olan bu kavramların insanoğlu için kültürel ve sosyal içerik taşımakta olduğu, birey ve grup davranış mekanizmasına dönüştüğü örneklemelerle vurgulanmıştır.</p> <p>Aktivitenin ardından, alan çalışması olarak, öğrenciler, bu kavramların yakın çevrelerinde mevcudiyeti ve uygulamalarını, fotoğraflama ve belgelemelerle, araştırıp, gözlemleyerek ve insanlarla bire bir konuşarak, çalışmalarından edindikleri bilgilerle de sentezleme yaparak sunumlarını tamamlamışlardır.</p>
AKTİVİTE 7	<p>Algı psikolojisi sözkonusu olduğunda öncelikle duyu, duyum ve algı arasındaki farkın anlaşılması gerektiğinden yola çıkılarak, duyuların dış dünya ile ilgili tek tek duyum verdiği, ruhsal yaşamın temel ögesi olan ve psikolojide "Bir bütünün kavranması" şeklinde, sözlüklerde de, "Bir şeye dikkat yönelterek o şeyin bilincine varma" şeklinde tanımlanan algının nesnelere anlam kazandırdığı, anlamdan yoksun olan duyumları da anlamlı bir bütüne dönüştürdüğü vurgulanmıştır. Görme, işitme, koklama, tadma ve dokunma, duyu organları tarafından, nesnenin uyarıcı özelliklerine göre farklı duyuşsal veriler üretildiği ve bunların duyuşsal düzeyde nörofizyolojik enerjiye dönüşmesi ile algılama sürecini başlattığı vurgulanarak, algılamanın birleşik bir deneyim olarak duyum ve algının birleşmesinden oluştuğu açıklanmıştır. Konu, görsel ve işitsel malzemelerle desteklenerek tartışmaya açılmıştır.</p>

EK 2 (Devamı)

AKTİVİTE AÇILIMLARI	
AKTİVİTE 8	<p>Formun algılanmasında büyük rolü olan Gestalt Teorisi'ne giriş yapılarak; mimari-sanatsal formları algılamada, çevrenin ve mekanın biçimlenme özelliklerini kavramada gerekli olduğu düşünülen, gruplama yoluyla algılama Gestalt ilkeleri, şekil-zemin ilişkisi, tamamlama, devamlılık yakınlık ve benzerlik ilkeleri görsel malzemelerle birlikte mimari, sanat ve günlük hayattan örnekler verilerek işlenmiştir.</p> <p>Aktivitenin bitiminde öğrencilerden süreçte edindikleri bilgiler ışığında, daha bilinçli bir anlayışla, yaşam çevrelerini gözlemleyip, medyadan da yararlanarak, şekil-zemin ilişkisi ve gruplama ilkelerinin çevredeki mevcudiyetini araştırıp, kendilerinin de oluşturabilecekleri kurguları da kullanarak, fotoğraflama ile hazırladıkları çalışmayı dijital ortamda sunmaları istenmiştir.</p>
AKTİVİTE 9	<p>Derinliğin algılanmasında etken olan unsurlar (göreceli büyüklük, örtüşme, yükseklik, perspektif, örüntü gradyanı, hareket paralaksı, atmosferik perspektif) görsel malzemelerle (film ve slayt) tanımlanmıştır.</p> <p>Sanatta ve mimarlıkta derinlik algılaması karşılaştırmalı olarak açıklanmış ve yorumlanmıştır. Algı yanılgılarına örnek olarak Charlie and the Chocolate Factory, The Lord of the Rings ve Voyage to the Bottom of the Sea gibi film setlerinde kullanılmış bir illüzyon olan "Ames room" illüzyonu da görsel malzeme ile (film ve slayt) desteklenerek öğrencilerle paylaşılmıştır.</p> <p>Aynı konunun devamında, mekan algılaması ile ilgili süreçler irdelenmiş, mekanı algılamada etkin olan bakış açısı, zaman - hareket, ses, renk ve doku kullanımı, bunların bireyler üzerindeki psikolojik etkileri açıklanıp tartışmaya açılmıştır.</p> <p>Kampüs içinde bulunan sosyal-kültürel alanlar (konferans-gösterisalonları gibi) örnek olarak incelenmiş ve mekan algılamasında etken olan kavramlar yerinde irdelenmiştir.</p>